

Η

Ηδύφωνο

στα μονοπάτια του πολιτισμού

31.07.2016

www.simerini.com.cy

η σίμερινη

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
// ΣΕΛΙΔΕΣ 12-13

ΣΑΜΠΑ, ΖΟΥΓΚΛΑ,
ΦΑΒΕΛΑ, ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ
ΚΑΙ ΣΙΝΕΜΑ
// ΣΕΛΙΔΑ 14

ΝΙΚΟΣ ΣΤΑΜΠΑΚΗΣ:
SURREALISM IN GREECE -
AN ANTHOLOGY
// ΣΕΛΙΔΑ 4

Η τέχνη είναι ένας ελιγμός ευτυχίας ώστε να μπορούμε να υπάρχουμε κάπως αναπνευστικά δυστυχισμένοι 🍷 Νίκος Καρούζος

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ

Ο φιλόλογος,
ο δάσκαλος,
ο διανοούμενος,
ο αγωνιστής

// ΣΕΛΙΔΕΣ 8-11, 15, 16

Ηδύφωνο

**Δ. Ν. Μαρωνίτης, ο Φιλολόγος
συνομιλητής του Ομήρου και των Τραγικών**

Ιδεοσκόπιο, Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

/// ΣΕΛΙΔΑ 15

quickpeek

Γεγονότα, εκδηλώσεις, εκθέματα, συνειρμοί
στον πολιτιστικό ιστό της εβδομάδας

Διακοπές στην Πραγματικότητα

Η κατεστραμμένη γλώσσα και η κατεστραμμένη λογική έχουν την ίδια ολέθρια επίδραση με τα ναρκωτικά: μια τεθλασμένη φυγή από την πραγματικότητα, μια απόδραση σε έναν μη-κόσμο

Νύξεις

Χάρης Βλαβιανός, Διακοπές στην Πραγματικότητα (εκδ. Πατάκης): Όπου ο ποιητής ανασυνθέτει την ποιητική του μυιοθήκη, επιχειρεί επιτυχώς μίαν αναδρομή στην ποιητική του και συντάσσει ένα πολύπτυχο μανιφέστο για τις μέλλουσες δραστηριότητές του

Πολιτιστικές επιλογές // Τα καλύτερα της εβδομάδας

1

Metal Mayhem

Μια βραδιά γεμάτη μουσική Metal με τα τοπικά συγκροτήματα VOMITILE, INFECTED SYREN, TEROR, NEKHRAH, KRAAMA σήμερα Κυριακή, 31 Αυγούστου, από τις 19:00, στη μουσική σκηνή Red στη Λευκωσία. Είσοδος €5. Πληροφορίες: 22767711.

2

Νύφες

Η γνωστή ταινία του Παντελή Βούλγαρη προβάλλεται στο πλαίσιο του Θερινού Σινεμά - Ρετρό 2016, την Τετάρτη, 3/8 στις 21:00 στην αυλή του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπεζής Κύπρου, Φανερωμένης 86-80.

3

Μαθαίνω και δημιουργώ με τα σκουπίδια της θάλασσας

Εκπαιδευτικό εργαστήριο για παιδιά, σε συνεργασία με το Κέντρο Μελετών και Έρευνας ΑΚΤΗ, πραγματοποιείται το Σάββατο, 6 Αυγούστου, μεταξύ 16:30-19:00 στην Αποθήκη 79, Αγίου Λαζάρου 79 στη Λάρνακα. Για κρατήσεις στο 99083974 ή στο lovearothikes@hotmail.com

4

Κατασκήνωση για Νέους Crossroads VI

Συνεχίζεται μέχρι την Κυριακή 7 Αυγούστου η καλοκαιρινή κατασκήνωση για νέους ηλικίας 15 έως 18 ετών στο χωριό Κάμπος της επαρχίας Λευκωσίας. Πληροφορίες: TheatrEtc, Email: theatrotkl.promo@gmail.com, τηλέφωνο: 99790848.

Κινηματογράφος // Ίδρυμα Ευαγόρα Λανίτη

11ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού

Σηκώνει αύριο αυλαία το φετινό 11ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού, που θα πραγματοποιηθεί στο Κέντρο Ευαγόρα Λανίτη στη Λεμεσό μέχρι και τις 8 Αυγούστου.

Με το ντοκιμαντέρ 'Presenting Princess Shaw' αρχίζουν οι φετινές προβολές, παρουσία του διάσημου συνθέτη και viral artist από το Ισραήλ, Kutiman - ο οποίος πρωταγωνιστεί στην ταινία. Στον ελεύθερό της χρόνο, η νεαρή φροντίστρια ηλικιωμένων Princess Shaw, ή κατά κόσμο Samantha Montgomery, γράφει τραγούδια και τα ανεβάζει στο youtube. Τι θα συμβεί όταν την ανακαλύψει ο Kutiman, ένας διάσημος συνθέτης από το Ισραήλ και της δώσει φτερά για να πετάξει;

Ο Kutiman είναι συνθέτης, μουσικός και πρωτοπόρος στον τομέα του βίντεο art με μεγάλη απήχηση στον κόσμο της τέχνης. Μετατρέπει δειγματική μουσική και βίντεο σε έργα τέχνης, είτε στο σπίτι του, σε ένα Κιμπούτς στο Ισραήλ, είτε σε ζωντανή συναυλία στο Guggenheim της Νέας Υόρκης.

Δύο άγνωστοι, με απόσταση 7.000 μίλια ανάμεσά τους, αρχίζουν να δημιουργούν ένα τραγούδι. Η ταινία ξετυλί-

γεται καθώς ο Kutiman και η Princess Shaw ενώνουν το καλλιτεχνικό τους πάθος, τη γενναιοδωρία και την συμπόνια για τον άνθρωπο, αποκαλύπτοντας ένα ανερχόμενο αστέρι και τον αγώνα του να κατακτήσει το όνειρό του. Το ντοκιμαντέρ 'Presenting Princess Shaw', του Ido Haar, είναι μια επίκαιρη ιστορία βγαλμένη μέσα από την καρδιά της ψηφιακής εποχής!

Μετά την προβολή θα ακολουθήσει πάρτι έναρξης με την Brooke Sharkey, έξω από το Κέντρο Λανίτη.

Το Φεστιβάλ περιλαμβάνει ένα πολυσυλλεκτικό πρόγραμμα 21 εξαιρετικών ντοκιμαντέρ από ολόκληρο τον κόσμο, με επίκεντρο την προσφυγική κρίση, ενώ από το line up δεν θα λείψουν θέματα που δίνουν βάση στη διαφορετικότητα, την περιβαλλοντική συνείδηση, τη διαφάνεια, τη LGBT κουλτούρα, και την ίδια την τέχνη.

Από το φετινό πρόγραμμα, ξεχωρίζουν επίσης τα ντοκιμαντέρ που αφορούν τη ζωή και το έργο σημαντικών καλλιτεχνών που σημάδεψαν τον τομέα της τέχνης τους, αλλά και πολιτικά ντοκιμαντέρ, που αμφισβητούν το ιστορικό σκηνικό που εκτυλίσσεται

γύρω μας και προτείνουν εναλλακτικές λύσεις.

Ακόμα, με δύο ταινίες για τον αυτισμό και δύο για την LGBT κουλτούρα, το Φεστιβάλ δίνει βάση στη διαφορετικότητα και μια απάντηση στα ταμπού, την παραπληροφόρηση, τις προκαταλήψεις, και τα στερεότυπα.

Από την Κύπρο θα παρουσιαστεί φέτος το ντοκιμαντέρ του Χρίστου Γεωργίου, 'Υστερα μένει η θάλασσα', το οποίο μέσα από τις ιστορίες ζωής δέκα ανθρώπων, αφηγείται την ιστορία της Γιαλούσσας, από το 1960 και τις μέρες αγροτικής ζωής, την τουρκική εισβολή του 1974 και τον εγκλωβισμό, μέχρι σήμερα.

*Το Φεστιβάλ διοργανώνεται από την Brave New Culture και στηρίζεται και χρηματοδοτείται από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκδήλωση στο τηλέφωνο 77 77 25 52, στην ηλεκτρονική διεύθυνση info@filmfestival.com.cy.

Χορηγόι Επικοινωνίας: CITY Free Press - Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου Αναλυτικό πρόγραμμα στο www.filmfestival.com.cy

Ιδιοκτησία: Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ | Υπεύθυνος Έκδοσης: Μιχάλης Παπαδόπουλος Βοηθός Υπεύθυνος Έκδοσης: Μαρία Μηνά Συνεργάτες: Κωνσταντίνος Α. Ε. Παπαθανασίου Γιάννης Ζελιαναίος Λογίσιμος Παναγιώτης Γιώργος Ίκαρος Μπαμπασιάνης Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή Τίτος Χριστοδούλου Χρήστος Μιχάλαρος Μάριος Αδάμου Ηλεκ. Ταχυδρομείο: papadopoulosm@simerini.com, minam@simerini.com

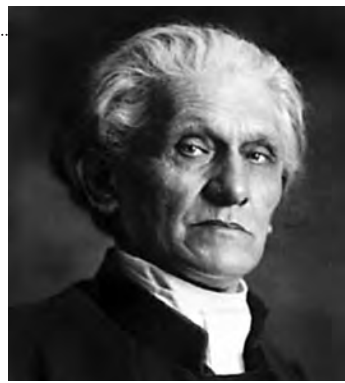
Απαγορεύεται αυστηρώς η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά πρότυπο ή κατά διασκευή απόδοση του περιεχομένου (κειμένου ή φωτογραφίας) με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφηση ή άλλο, χωρίς τη γραπτή έγκριση ή άδεια του εκδότη Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ.

Δημήτρης Μαρωνίτης, Σπαράγματα

Η ποίηση δεν είναι, όπως νομίζουν μερικοί, ανέξοδη

// ΣΕΛΙΔΑ 16

Stefan George:
«Το διάδημα πέταξα
που δεν έλαμπε πια»

Μια ποιητική συλλογή του 1895, ενός εκ των βασικών ανανεωτών της γερμανόφωνης λυρικής παράδοσης, «προσγειώνεται» στην ελληνική γλώσσα του 2016 μέσω μιας εξαιρετικής μεταφραστικής εργασίας

Paradise Jazz Festival

Για δέκατη έβδομη χρονιά οι φίλοι της τζαζ συναντιούνται στον Πομό της Πάφου, την Παρασκευή 5 και Σάββατο 6 Αυγούστου 2016, στο Paradise Place, για να απολαύσουν μουσικές του κόσμου

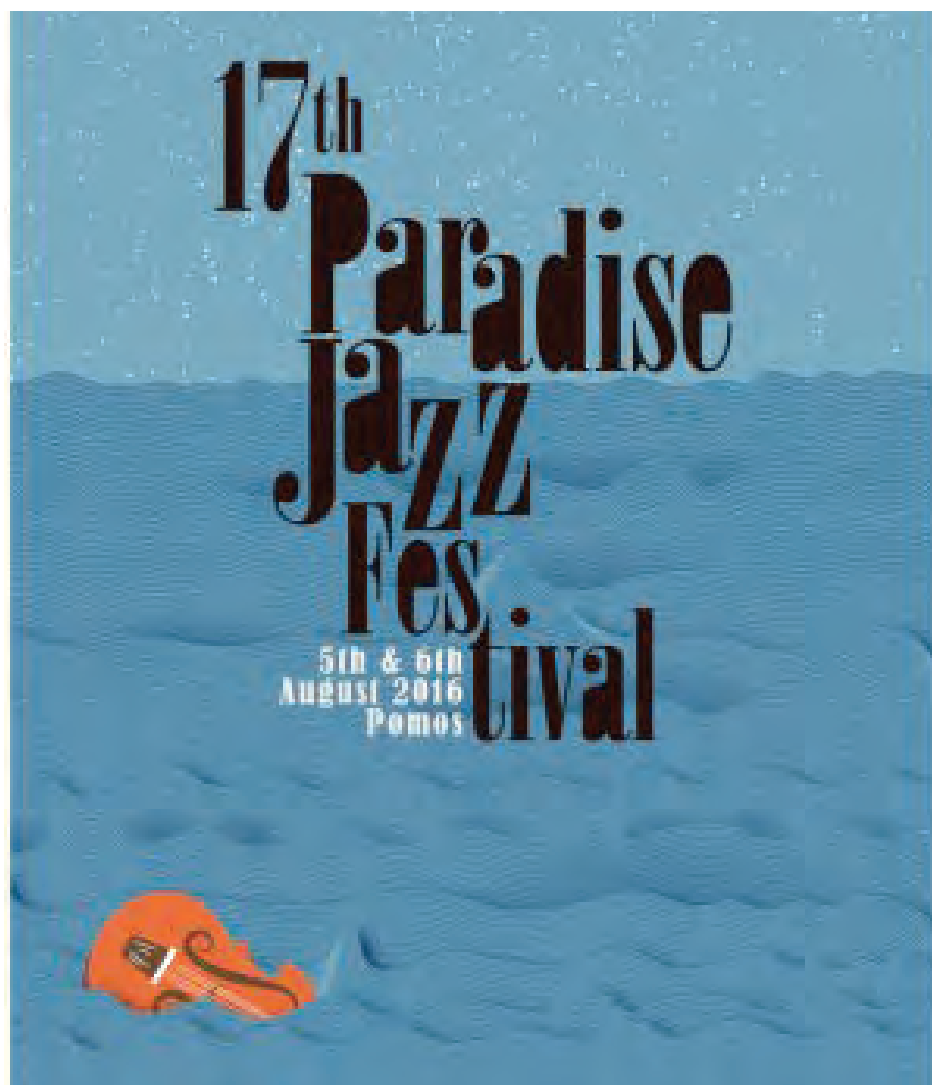

Η νύχτα που ο Bob
Dylan έπιασε την
ηλεκτρική κιθάρα

Στις 20 Ιουλίου 1965 στο Newport Folk Festival, ήταν η πρώτη φορά που θα έπιασε στα χέρια του μια Fender Stratocaster, αφήνοντας στην μπάτσα την αγαπημένη όλων των φανατικών θαυμαστών του ακουστική κιθάρα...

Μουσική // Paradise Place

Paradise Jazz Festival

Για δέκατη έβδομη χρονιά οι φίλοι της τζαζ συναντιούνται στον Πομό της Πάφου, την Παρασκευή 5 και Σάββατο 6 Αυγούστου 2016, στο Paradise Place, για να απολαύσουν μουσικές του κόσμου.

Όπως πάντα σκοπός των διοργανώσεων είναι να παρουσιάσουν ό,τι καλύτερο υπάρχει στο νησί μας αναφορικά με το είδος, τα νέα σχήματα, τις νέες συνεργασίες και νέους καλεσμένους από το εξωτερικό. Και, φυσικά, να δημιουργηθεί μια ποικιλία από διαφορετικά είδη για το τελικό αποτέλεσμα.

Την Παρασκευή, 5 Αυγούστου, και ώρα 9.30 μ.μ. ένας νέος μουσικός θα παίξει στο φεστιβάλ. Ο πιανίστας Χρήστος Γερολατίτης ζει στην Ολλανδία τα τελευταία επτά χρόνια και θα εμφανιστεί μαζί με τον σταθερά ανερχόμενο ντράμερ Στέλιο Ξυδιά και τον Αντρέα Ροδοσθένους στο ηλεκτρικό μπάσο,

που θα παρουσιάσουν κυρίως συνθέσεις του Χρήστου Γερολατίτη.

Στις 10.30 μ.μ. το Afro Funk 6tet θα παίξουν σπάνια τζαζ κομμάτια με ύφος ανάλογο του ονόματός τους. Την μπάτσα αποτελούν οι Μιχάλης Μιχαήλ (τρομπέτα) και Γιώργος Κρασίδης (σαξόφωνο) στα πνευστά, ο Αντρέας Παντελής στα πλήκτρα, οι Ρόδος Παναγιώτου και Γιώργος Κούλας στα κρουστά και ντραμς αντίστοιχα, και στη βάση ο Ειρηνάιος Κουλλουράς στο ηλεκτρικό μπάσο.

Το πρόγραμμα της Παρασκευής θα τελειώσει με το 'After Hours jazz meeting', ένα οργανωμένο Jam Session από προσκαλεσμένους μουσικούς της τζαζ.

Το Σάββατο, 6 Αυγούστου, ώρα 9.30 μ.μ., θα παίξουν οι JACKET, μια τριεθνής συνάντηση μουσικών από Σλοβενία, Βέλγιο και Κύπρο. Το γκρουπ αποτελείται από τους Jan Kus (σαξόφωνο), Ερμής Μιχαήλ (κιθάρα), Αντρέα Παντε-

λή (πάνο), Cahit Kutrafali (μπάσο) και Kristijan Krajncan (ντραμς).

Θα επακολουθήσει στις 10.30 μ.μ. το τζαζ πρόζεκτ της Ιωάννας Τρουλλίδου, "The Gershwin Project". Ιωάννα Τρουλλίδου στη φωνή, Χάρης Ιωάννου στο σαξόφωνο, Ηλίας Ιωάννου στην τρομπέτα, Μάριος Τούμπας στο πιάνο, Ειρηνάιος Κουλλουράς στο κοντραμπάσο και Ιωάννης Βαφέας στα τύμπανα.

Το πρόγραμμα θα κλείσει με άλλο ένα 'After Hours jazz meeting'.

Πληροφορίες:
Παρασκευή-Σάββατο, 5-6 Αυγούστου, 2016, 21:30
Paradise Place, Πομός, Πάφος
Email: paradiseplace@cytanet.com.cy
Τηλέφωνο: 26342537
Facebook: Paradise Jazz Festival
www.paradisejazzfestival.com
Τιμή: €10 για κάθε νύχτα.

Μουσική // Φέγγαρος

Το φεστιβάλ Φέγγαρος, ένα από τα κορυφαία καλοκαιρινά φεστιβάλ στο νησί, ολοκληρώνεται σήμερα στο χωριό Κάτω Δρυσ. Οι τρεις σκηνές του φεστιβάλ φιλοξενούν περισσότερα από τριάντα μουσικά σχήματα, ενώ παράλληλα δρώμενα εμπλούτισαν το τριήμερο 29-31 Ιουλίου. Φέτος συμπεριλήφθηκαν ονόματα διεθνούς εμβέλειας στις σκηνές του, καλλιτέχνες και γκρουπ από την Κύπρο, την Ελλάδα, την Αγγλία και το Ισραήλ, κινούμενα σε

ποικίλα μουσικά στυλ όπως pop/rock, blues, ethnic, psychedelic rock, παραδοσιακής μουσικής, jazz κ.ά. Σήμερα εμφανίζονται οι εξής μπάντες και καλλιτέχνες: Electric Litany (Αγγλία), The Low Spark (Κύπρος), Brooke Sharkey, The Noise Figures, Moa Bones, The Ladderman, Atoutaleme, Smtf, Marlia Project, Αυγή Σταύρου. Εισιτήρια: 17 ευρώ στην προπώληση, 23 στην είσοδο. Πληροφορίες: Fengaros.com.

Μουσική // Νίκος Ζιώγαλας

Ο Νίκος Ζιώγαλας live στο Anjeloose bar μαζί με τον Παρασκευά Θεοδωράκη από τους "On The Road". Έναρξη της συναυλίας από τους ΚΟΝΤΡΑΠΟΥΝΤΟ. Ο Νίκος Ζιώγαλας δεν χρειάζεται συστάσεις! Πολλά από τα τραγούδια του είναι αγαπητά στο ευρύ κοινό, ενώ το ήθος και η αξιοπρέπεια του ξεχωρίζουν. Μαζί του τα τελευταία χρόνια είναι ένας εξαιρετικός μουσικός από τη Θεσσαλονίκη, ο Παρασκευάς Θεοδωράκης, από τους "On The Road", στα φωνητικά και την κιθάρα.

Μια σειρά από μοναδικά live με αγαπημένες επιλογές από την προσωπική δισκογραφία του Νίκου Ζιώγαλα (Σαν σταρ του σινεμά, Βασιλική, Πάρε με απόψε, πάρε με, Θα σου φανερωθώ, Πέφτω ψηλά, Πέρασε η μπόρα), αλλά και διασκευές με δόσεις έντεχνου και παραδοσιακού στοιχείου, όπως συνηθίζει να κάνει στις ζωντανές του εμφανίσεις. Παρασκευή και Σάββατο, 5-6 Αυγούστου στις 22:00, Anjeloose, Ελευθερίας 96, Λεμεσός, Τηλ.: 97865898. Προπώληση εισιτηρίων 15 ευρώ.

Μουσική // Limassol Acoustic Festival

Το Limassol Acoustic Festival επιστρέφει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, το Σάββατο, 6 Αυγούστου, στην πλατεία Παντοπωλείου (δίπλα από τη Σαρμπόλου) στη Λεμεσό. Παίζουν οι καλλιτέχνες/μάντες Παναγιώτης Αλεξάνδρου, Πρόδρομος Τσολιάς, Άλεξ Κυριάκου, Μαριάννα Μιχαήλ, Down a Tone, Soul Lake Sessions, JoeFy, Στέφανος Γε-

ωργιάδης, Underfogs, Anemourio Project, LA Slave/Renegade/Pontikas. Έκθεση φωτογραφίας, χειροποίητων κοσμημάτων, το Κάπως Αλλιώς bookstore, έκθεση φωτογραφίας και χειροποίητων κοσμημάτων, δωρεάν είσοδος και μπίρες! Έναρξη: 16:00. Για περισσότερες πληροφορίες στο τηλέφωνο 99743282.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Νίκος Σταμπάκης

«Surrealism in Greece-An anthology»

Κατοπεύσεις // Η σημαντικότερη κι αρτιότερη, ανά το παγκόσμιο, ανθολογία αναφορικά με τον Ελληνικό Υπερρεαλισμό και τις εκφάνσεις του που πέρασε -ίσως εσκεμμένα- απαρατήρητη από την «επίσημη» κριτική

«Ο ταύρος των εορτών», σχέδιο του Νίκου Εγγονόπουλου, δεσπόζει στο εξώφυλλο του εξαιρετού αυτού βιβλίου αναφοράς. Ειλικρινά, δεν θα μπορούσα να σκεφτώ καταλληλότερο έργο για μία, αναμφισβήτητη, ανθολογία-σταθμό όσον αφορά στο κίνημα του υπερρεαλισμού και στη θέση που σ' αυτό (το κίνημα) λαμβάνει το ελληνικό του... κλαδί ή μπράτσο.

Χρειάστηκε να περάσουν δεκαετίες, για να ενεργοποιηθεί η «τουρμπίνα» ενός σπουδαίου σύγχρονου Έλληνα υπερρεαλιστή, του Νίκου Σταμπάκη (βλέπε βιογραφικό, παρακάτω), και με τις προσωπικές του επαφές -κι αναντίρρηση με την «αβυσσαλέα» γνώση του περί Παγκόσμιου Υπερρεαλισμού και τη «βενθώδη» του επάρκεια της αγγλικής και γαλλικής γλώσσας- για να μεταφραστεί, στηθεί και κυκλοφορήσει από το Πανεπιστήμιο του Τέξας (στην «Υπερρεαλιστική Επαναστατική Σειρά» του εκδοτικού οίκου του πανεπιστημίου, που διέυθυνε ο Αμερικανός υπερρεαλιστής Franklin Rosemont, 1943-2009) η ανθολογία, «Surrealism in Greece» το 2008.

Έτσι, μια και η γνώση της ελληνικής γλώσσας -τόσο από τους Ελλαδίτες όσο και από τους Ελληνοκύπριους- υποσκιάζεται από τη γνώση και χρήση της αγγλικής, οι «Πολιτισμικοί Μετεωρίτες» αυτής της Κυριακής προτείνουν, τουλάχιστον με θράσος και διάθεση αδυσώπητης προσβολής, την εντύπωση στις περίπου 370 σελίδες αυτού του τόμου-τσιμεντόλιθου που αφορά στον Ελληνικό Υπερρεαλισμό.

Η «επίσημη» κριτική στην Ελλάδα κώφευσε σκανδαλωδώς στην είδηση της έκδοσης, μονάχα η καθηγήτρια κυρία Ελισάβετ Αρσενίου μπήκε στον κόπο να γράψει κάποια σημαντικά, θερμά λόγια. Ο αγγλόφωνος κόσμος, και ιδιαίτερα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, υποδέχθηκε την ανθολογία με τη σοβαρότητα που αρμόζει σ' ένα τέτοιο εγχείρημα, αφού καλύφθηκε επιτέλους ένα τεράστιο κενό αναφορικά με την ελληνική πρόσληψη της «Υπερρεαλιστικής Κινηματικής Περιπέτειας». Βλέπετε, η έκδοση δεν είχε (δεν θα το επέτρεπε στον υπερρεαλιστικό εαυτό της) χορηγούς ευαγή ή άλλα ιδρύματα, κρατικούς κομισάριους και διαπλεκόμενους πανεπιστημιακούς καθηγητές, που εκ του ασφαλούς ασχολούνται με το ιστορικό πλαίσιο του ελληνικού υπερρεαλισμού (άκου, ιστορικό πλαίσιο... οι λίγοι!) - καλά για τον παγκόσμιο υπερρεαλισμό, δεν το συζητώ, μαύρα μεσάνυχτα έχουν!

«Blast furnace» ήτοι «Ψυκίαμινος»
Η ανθολογία του κύριου Σταμπάκη... είναι «Ευαγγέλιο». Το «Ευαγγέλιο» του

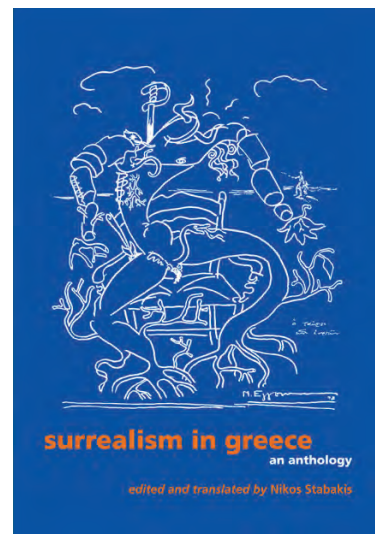
Ο σύγχρονος Έλληνας υπερρεαλιστής Νίκος Σταμπάκης, στο διαμέρισμά του στην Αθήνα, αυτοφωτογράφηση.

Ελληνικού Υπερρεαλισμού, και να στην αγγλική γλώσσα, μια και κάποιες προσπάθειες ανθολόγησης στη γλώσσα μας... καλές μεν και χρήσιμες, προχειρότητες δε και περιχαρακωμένες το ιστορικό πλαίσιο και την έλλειψη πνεύματος.

Κατατοπιστικότητα πολυσελίδη εισαγωγή, μετά τις απαραίτητες ευχαριστίες σ' ανθρώπους που ανιδιοτελώς και φορές με συγκρούσεις συνέδραμαν τον μεταφραστή και επιμελητή της έκδοσης. Εισαγωγή που τοποθετεί την ελληνική υπερρεαλιστική περιπέτεια στην ορθή της βάση, «με κρύο το κεφάλι και ζεστή την καρδιά», αναθεωρώντας δήθεν παγιωμένες απόψεις περί του θέματος, πλέον με έποψη... όχι με φιοριτούρες κι ακροβατισμούς ή ύποπτες αποκρύψεις και διαστρεβλώσεις.

Πλήρης εργογραφία των ανθολογημένων υπερρεαλιστών, βιβλιογραφία (πο πλήρης δεν υπάρχει), ορθά δομημένα βιογραφικά σημειώματα, χρησιμότητα και πάντα απαραίτητο για τέτοιες εργασίες index, όπως και εκτενείς εισαγωγές για κάθε περίοδο του ελληνικού υπερρεαλισμού.

Η ανθολογία δομείται σε τρία, ουσιαστικά, μέρη. Πρώτο μέρος, αναφορά στους ιδρυτές και μεταφράσεις ποιημάτων και κειμένων τους: Ανδρέας Εμπειρικός, Νικόλαος Κάλας, Νίκος Εγγονόπουλος, Οδυσσέας Ελύτης, Νίκος Γκάτσος. Δεύτερο μέρος, αναφορά στη δεύτερη γενιά και μεταφράσεις ποιημάτων και κειμένων τους: Μάτση Χατζηλαζάρου, Μίλτος Σαχτούρης, Έκτωρ Κακναβάτος, Νάνος Βαλαωρίτης, Δημήτρης Παπαδίτσας, Επαμει-

ώνδας Γονατάς. Τρίτο μέρος, αναφορά στην ομάδα του περιοδικού «Πάλι» και μεταφράσεις ποιημάτων και κειμένων τους: Μαντώ Αραβαντινού, Γιώργος Μακρής, Αλέξανδρος Σχινάς, Τάσος Δενέγρης, Πάνος Κουτρομπόους, Εύα Μυλωνά, Δημήτρης Πουλικάκος. «Ο Υπερρεαλισμός στην Ελλάδα-Μία ανθολογία», το λοιπόν, «Ευαγγέλιο», «Άβακας», «Μπούσουλας», «Τυφλοσούρτης» και η Ελληνική και Κυπριακή Υπερρεαλιστική Περιπέτεια συνεχίζεται από πλήθος συγκεκριμένων επιγόνων, που αγέρωχα επαναμαγεύουν τον κόσμο και μεταμορφώνουν ή μετασχηματίζουν τα άστρα του ουρανού σ' αθανασίες (παλιά ονομασία για το φυτό θάνατος) ή αμάρτανους. Επιτέλους, ο Ελληνικός Υπερρεαλισμός στο ύψος του σύμπαντος που του πρέπει!

Ένας υπερρεαλιστικός πόλος

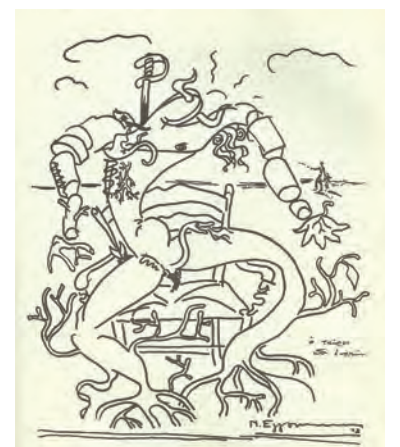
Ο Νίκος Σταμπάκης γεννήθηκε στον Πειραιά το 1969. Είναι ιστορικός του κινηματογράφου, μεταφραστής και επιμελητής εκδόσεων. Έχει εντυφώσει επί μακρόν στο έργο του Luis Bunuel, εν μέρει υπό το πρόσχημα της «ακαδημαϊκής» ενασχόλησης (δημοσιεύσεις στην αγγλική και ελληνική, ανακοίνωση σε διεθνές συνέδριο, επιτυχώς διεξαχθείσα διδακτορική έρευνα σε βρετανικό πανεπιστήμιο). Έχει παρουσιάσει και επιμεληθεί βιβλία των συγγραφέων Percy Bysshe Shelley, Joris-Karl Huysmans, George du Maurier, Rikki Ducornet, κ.ά., ορισμένα από τα οποία έχει μεταφράσει ο ίδιος. Έχει επίσης μετάσχει ως συν-επιμελητής και συν-μεταφραστής σε ανθολογία διεθνούς υπερρεαλισμού και άλλες υπερρεαλιστικές εκδόσεις. Από το 2004 ανήκει στην ομάδα του περιοδικού «Φαρφουλάς» και συνεργάστηκε με το περιοδικό «Νέα Συντέλεια» ως μεταφραστής (κυρίως υπερρεαλιστικών κειμένων) και κειμενογράφος. Είναι ιδρυτικό μέλος της Υπερρεαλιστικής Ομάδας

Αθηνών και του επίσημου οργάνου-περιοδικού της, «Κλήδονας». Έχει εκδώσει τις ποιητικές συλλογές «Το μπαούλο με τις μπίλιες» (εκδ. Φαρφουλάς, 2007), «Η νύχτα των αποκρίσεων» (εκδ. Φαρφουλάς, 2009), «Το άλας των ηφαιστειών» (εκδ. Φαρφουλάς, 2010), την αστυνομική νουάρ υπερρεαλιστική «Τριλογία της Νεραϊδονόνας» («Οι αναπόφευκτοι», «Το διπλό δωμάτιο», «Η νεραϊδονόνα», εκδ. Φαρφουλάς, 2012, 2013, 2015) και έχει μεταφράσει ποίηση του Benjamin Peret («Απαγορεύεται η αφισκοκόλληση», εκδ. Ύψιλον), Edward Lear («Τα γραπτά της Α-νοσισίας», εκδ. Φαρφουλάς, 2007), την ανθολογία «Surrealism in Greece» (εκδ. University of Texas Press, 2008) και πολλά άλλα βιβλία και μικρότερα κείμενα.

«Steamrollers»

My heart is an object made of solid rubber. It contains two painful worthless glass nails. I pick up this object and, as it resists me with both hands and feet, I just about manage to hide it inside the drawer, where I keep, secretly, words and stories from the village of bicycles. I am not afraid of the phallus-wearing maiden nor of the man with fur eyes walking up and down the dark staircase. Ever since my childhood I have known the mirror of flowers. I sing the glories of steamrollers, I say the chaste psalms of bottles, while the paper owl recites straight into my ear-with her funnel-the word "s t r a n g e r."

Νίκος Εγγονόπουλος, «Μην ομιλείτε εις τον οδηγόν-Do Not Distract the Driver», 1938, ποίημα: «Οδοστρωτήρες», μετάφραση στην αγγλική γλώσσα, Νίκος Σταμπάκης.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Σε δύο ανθρώπους οφείλει ο γράφων την εκ νέου «κατάδυσή του» στη γερμανική και εν γένει γερμανόφωνη ποίηση: στους ποιητές και μεταφραστές, ανάμεσα σε πολλά άλλα, Μιχάλη Παπαντωνόπουλο και Νίκο Βουτυρόπουλο. Με τον κύριο Βουτυρόπουλο -που τη μεταφραστική του εργασία παρουσιάζουν τα «Περιθωριακά» της τελευταίας αυτής Κυριακής του Ιουλίου του πάντα «καμένου-κατεστραμμένου», απ' το 1974, ελληνικού-κυπριακού καλοκαιριού- δεν έχουμε συναντηθεί ποτέ, εντούτοις διατηρούμε τα τελευταία χρόνια μία ειλικρινέστατη φιλία και συνεργασία.

Πριν από δύο χρόνια, περίπου, μου μίλησε για τον Στέφαν Γκεόργκε, τον οποίο και αγνοούσα. Δείχνοντας εμπιστοσύνη στο έργο και στη δουλειά-εργασία μου, που χρόνια ορκισμένα και πιστά υπηρετώ, μου ζήτησε να επιμεληθώ-διορθώσω το «Βιβλίο των κρεμαστών κήπων», το οποίο κοπιωδώς είχε μεταφράσει. Ελπίζω να μην τον απογοήτευσα, μια και ταπεινά εισχώρησα στη μαγεία των στίχων του Γκεόργκε και σαγηνεύτηκα από το πνεύμα του.

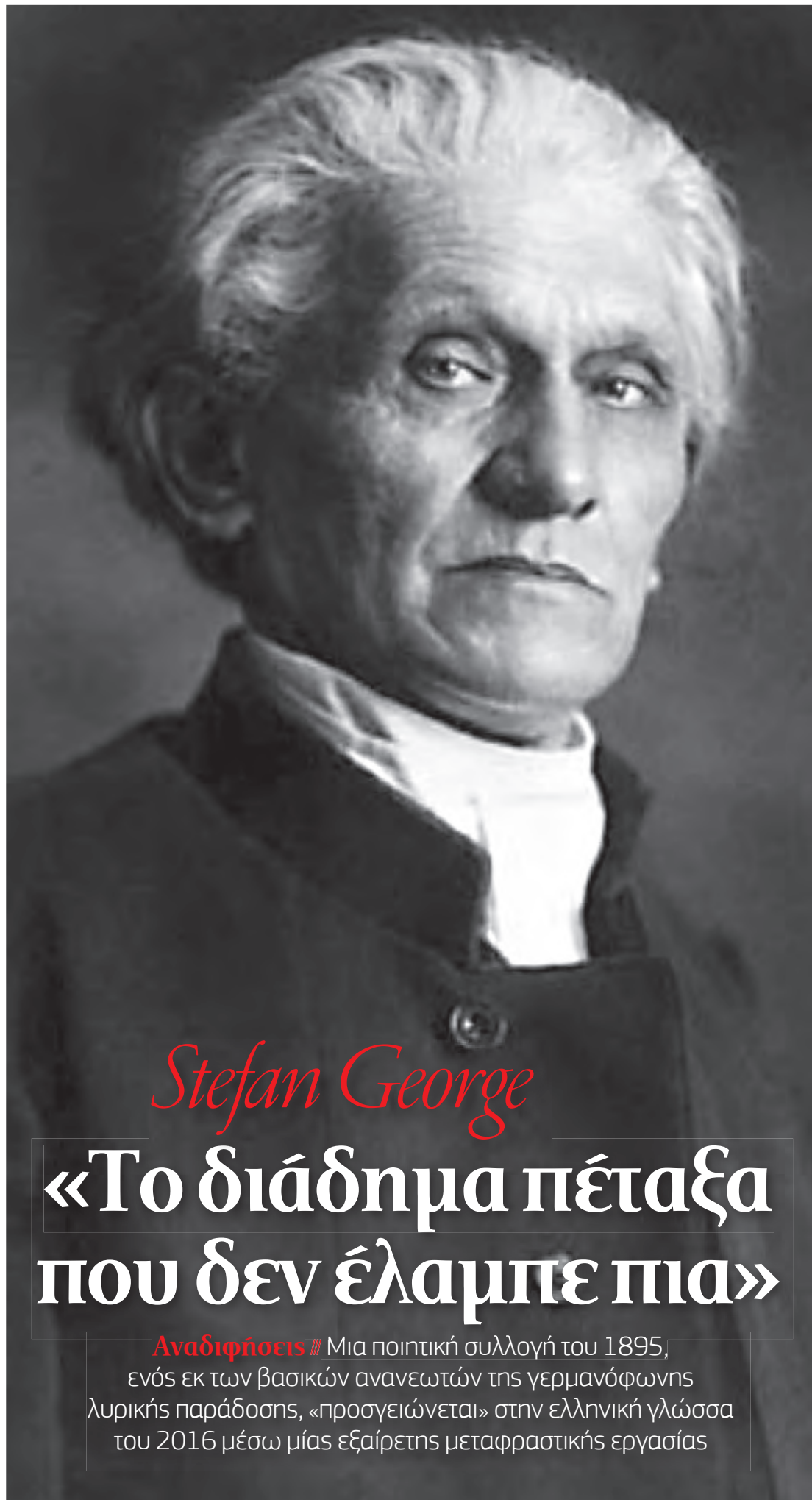
Μετά από μία ατυχή εκδοτική αποπειρα, λόγω ασυνεννοησίας και απαράδεκτων πρακτικών κάποιων ακαριακτών κτήριων, ο κύριος Βουτυρόπουλος απευθύνθηκε στον ανεξάρτητο εκδοτικό οίκο των Αθηνών, «s@mizdat», όπου και έχει εγκαινιάσει τη σειρά «Μέλας Δρυμός» και με άλλους Γερμανούς ποιητές, που αξίζει εκ νέου να έρθουν στο προσκήνιο και να μελετηθούν από τους Έλληνες αναγνώστες της ποίησης.

Δεινός γνώστης και εις βάθος της γερμανικής γλώσσας, ως δεύτερης-κατά κάποιον τρόπο- μητρικής του, έχει προσφέρει εξαιρετικές μεταφράσεις και παρουσιάζει κορυφαίους Γερμανούς και γερμανόφωνους ποιητές. Έτσι, και «Το βιβλίο των κρεμαστών κήπων», εκδόσεις s@mizdat, Αθήνα, 2016, έρχεται να προστεθεί στη λίστα των εργασιών ενός από τους σοβαρότερους νέους μεταφραστές ποιητών, και όχι μόνο, από τη γερμανική γλώσσα.

Ένας εστέτ κλασικιστής

Εμβληματική μορφή της μοντέρνας ποίησης, ο Στέφαν Γκεόργκε (1868-1933), είναι ένας από τους βασικούς ανανεωτές της γερμανόφωνης λυρικής παράδοσης. Επηρεασμένος από τον συμβολισμό του Μαλαρμέ, που είχε συναναστραφεί όταν βρέθηκε στη Γαλλία, κατάφερε να τον ξεπεράσει και να εισαγάγει καινοτόμες αντιλήψεις στην ποίηση του 20ού αιώνα.

Λάτρης της ελληννορωμαϊκής αρχαιότητας και γνώστης πολλών ευρωπαϊκών γλωσσών, υπήρξε επίσης δεινός μεταφραστής των έργων του Σαίξπηρ και του Μπωντλέρ στα γερμανικά. Εκτός από «Το βιβλίο των κρεμαστών κήπων» (1895), σημαντικές ποιητικές συλλογές του είναι «Το έτος της ψυχής» (1897), «Το έβδομο δαχτυλίδι»

Stefan George

«Το διάδημα πέταξα που δεν έλαμπε πια»

Αναδιφήσεις // Μια ποιητική συλλογή του 1895, ενός εκ των βασικών ανανεωτών της γερμανόφωνης λυρικής παράδοσης, «προσγειώνεται» στην ελληνική γλώσσα του 2016 μέσω μιας εξαιρετικής μεταφραστικής εργασίας

«Στα όνειρα ωστόσο τα κατάφερα»

Στα όνειρα ωστόσο τα κατάφερα
Με τρόπο στοργικό αφοσιώθηκα
Όμως μίηκαν στη χώρα μου εχθροί
Και μου κατακτήσαν τη μισή.

Αλλά για εκδίκηση αδυνατώ να οπλιστώ
Την τελευταία φορά ήρωας ήμουν
Όταν απ' τις ακτές μου φέρανε προδότες
Σε κάμπο κόκκινο να τους δικάσω.

Κι εκεί μπορούσα ν' αγναντέψω

Αυτούς που μου 'δειξαν ανυπακοή
Στο κόμα να κείτονται και μ' ένα νεύμα
Από λεία λεπτά κορμιά το κεφάλι να κατρακυλά.

Για την ωραία μου πενθώ σκυμμένος χώρα
Και μόνη μου παρηγοριά είναι αυτή:
Το τραγουδιάρικο πουλί που δεν το θλιβουν
Λιβάδια τείχη και σπίτια ποδοπατημένα
Σε φράχτη με μυρτιές σα φλόγα τρέμοντας
Χωρίς τελειωμό να κεληδά το γλυκό του καμυό.
(Μετάφραση: Νίκος Βουτυρόπουλος)

(1907) και «Το νέο βασίλειο».

Περισσότερα βιογραφικά του μπορείτε να αναζητήσετε στο διαδίκτυο. Αρκούμαι να σας μεταφέρω κάποιες προτάσεις για την ουσία της ποίησής του και της θέσης/στάσης του, όπως τις καταγράφει ο κύριος Νίκος Βουτυρόπουλος στην κατατοπιστικότατη εισαγωγή του: «Μελετητές του έργου του Στέφαν Γκεόργκε, όπως ο Γκέοργκ Ζίμμελ και ο Βάλτερ Μπένγιαμιν, αναγνώρισαν αφενός τη γλωσσική αρτιότητα της ποίησής του, αφετέρου δεν παράλειψαν να τονίσουν τον αχρονικό χαρακτήρα της, εγκλωβισμένο μέσα σε σύμβολα-καρικοκατούρες ένδοξων στιγμοτύπων από την παγκόσμια ιστορία και μυθολογία και φορτισμένο από τη χριστιανική παράδοση. Ο απεγκλωβισμός από το παρελθόν, με κάθε μέσο και θυσία, ήταν το αίτημα των αστών του 19ου αιώνα και η ιδεολογική αφετηρία της μοντέρνας τέχνης του 20ού. Ως ένας από τους επιγόνους του Μπωντλέρ, ο Γκεόργκε, ο τελευταίος των συμβολιστών, προβάλλει τον αισθησιασμό μιας κοινωνίας, η οποία πάσχει θανάσιμα από την έλλειψη ουσιαστικής επαφής με τη φύση, από την απουσία ηθικών προταγμάτων και την αλλοτρίωση. Και εφόσον η τέχνη δεν μπορεί να αλλάξει τον κόσμο, πού αποβλέπει τελικά ο άνθρωπος μέσω της τέχνης; Μήπως στην προσωπική του ευδαιμονία και μόνο; Στο βασανιστικό αυτό ερώτημα, όπου για κάθε καλλιτέχνη υπάρχει και μια διαφορετική τοποθέτηση, ο Γκεόργκε απαντά φอรώντας τον ιερατικό του μανδύα, όπως το συνήθιζε, και απαγγέλλοντας μπροστά στο κοινό του 'Κύκλου' του στίχους από τις λυρικές ιστορίες του».

Το βιβλίο των κρεμαστών κήπων

Στο «Βιβλίο των Κρεμαστών Κήπων» (Das Buch der Hängenden Gärten, Βερολίνο, 1895), κεντρικός ήρωας είναι ένας νεαρός ποιητής-πρίγκιπας που αναζητά κάθε δυνατή περιπέτεια. Ένα θέμα που όσο πλησιάζει το ρεπερτόριο του ρομαντισμού άλλο τόσο απομακρύνεται, καθώς δεν προσφέρεται κάποια λύση ή κάθαρση, κι αυτό που απομένει τελικά είναι η γλωσσική απόλαυση του κειμένου.

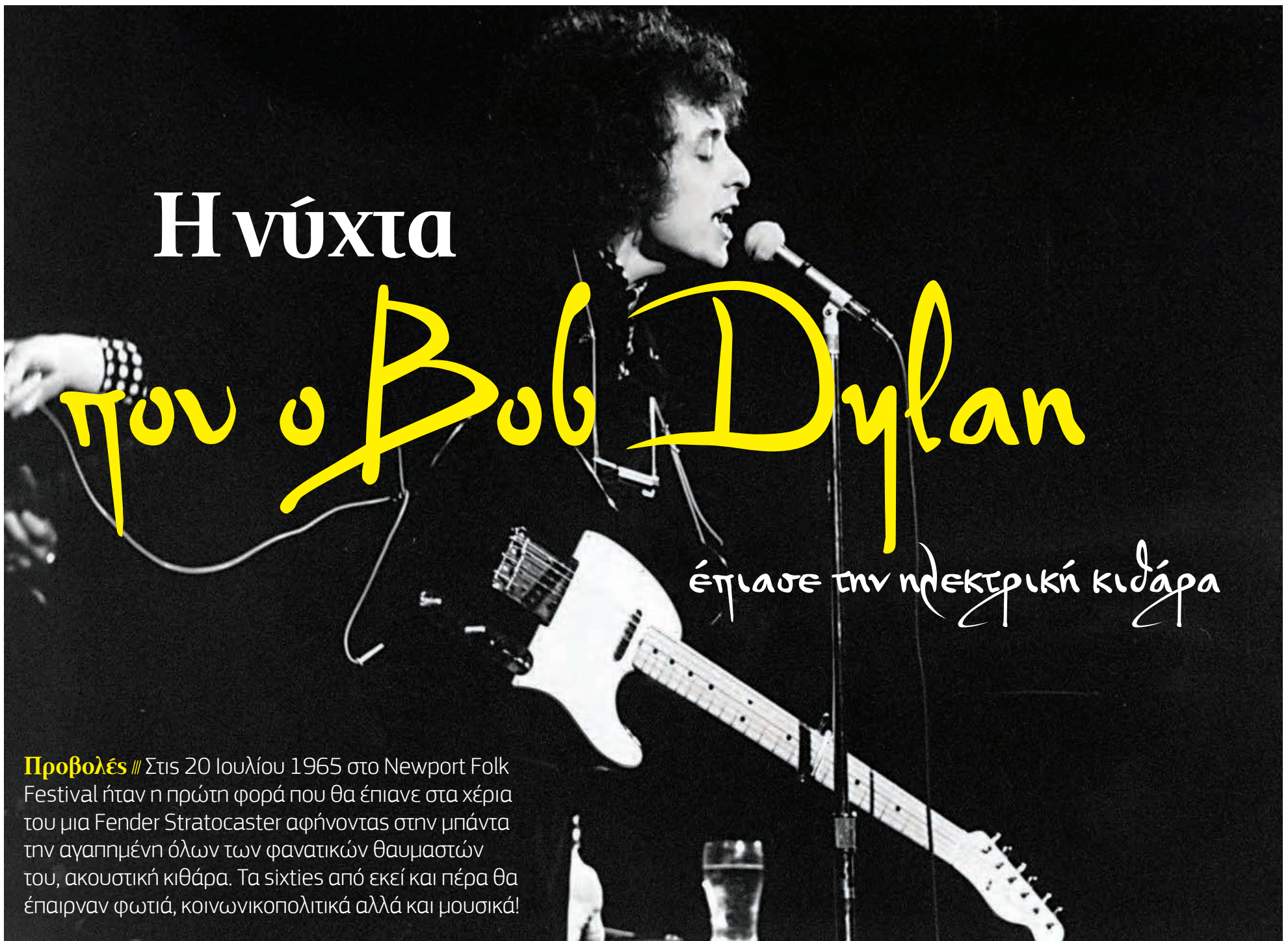
Ο ποιητής-πρίγκιπας επιστρέφει στην κατακτημένη πατρίδα του, συναντιέται με μια κόρη, ερωτεύονται και χωρίζουν. Στη συνέχεια βρίσκεται υπηρέτης στην αυλή ενός Πέρση ηγεμόνα, τον οποίο και δολοφονεί, και συνεχίζει την περιπλάνησή του.

Τίποτα δεν δικαιολογείται, οι άνθρωποι και οι πράξεις τους μοιάζουν έρμια μιας μοίρας που υπερβαίνει τη συγκατάβαση των θεών. Πουθενά δεν δίνονται υποσχέσεις ούτε παίζονται στοιχήματα.

Ταμβί και τροχαίοι εναλλάσσονται καταγιγιστικά καθ' όλη τη διάρκεια της αφήγησής, καταλήγοντας σ' έναν ύμνο για το ανθρώπινο πεπρωμένο, γραμμένο σε δακτυλικό τετράμετρο: «Όντα της αγάπης του ρίγους του καμυού.../Πάνω και κάτω σαν κύματα γλιστράτε».

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Η νύχια

που ο Bob Dylan

έπιασε την ηλεκτρική κιθάρα

Προβολές // Στις 20 Ιουλίου 1965 στο Newport Folk Festival ήταν η πρώτη φορά που θα έπιανε στα χέρια του μια Fender Stratocaster αφήνοντας στην μπάντα την αγαπημένη όλων των φανατικών θαυμαστών του, ακουστική κιθάρα. Τα sixties από εκεί και πέρα θα έπαιρναν φωτιά, κοινωνικοπολιτικά αλλά και μουσικά!

Ιούλιος του 1965, ο πόλεμος του Βιετνάμ καλά κρατεί ήδη για μια δεκαετία και ο πρόεδρος της Αμερικής, Lyndon Johnson αποσιώνεται στη νίκη αυτού. Το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα έχει αρχίσει να πνέει τα λοίσθια. Οι Αφροαμερικανοί τραγουδούν για τη «Μαύρη Περηφάνια», οι χίπς δεν έχουν κάνει ακόμα αισθητή την παρουσία τους παρά με τα ναρκωτικά και τα καλοκαίρια της αγάπης, το Λονδίνο δονείται σε ένα ξέφρενο πάρτι, οι Beatles φτιάχνουν ακόμα χαζοχαρούμενα τραγουδάκια πριν ξεφουρνίσουν στα τέλη της χρονιάς το πρώτο τους «σοβαρό» άλμπουμ με τίτλο Rubber Soul και οι Rolling Stones στην αρχή εκείνου του καλοκαιριού έχουν βγάλει παγανιά σε σαρανταπεντάρι τον «ύμνο» τους, (I Can't Get No) Satisfaction. Ο 24χρονος Bob Dylan στις 20 Ιουλίου εκείνης της χρονιάς θα κυκλοφορήσει το single «Like A Rolling Stone», που ήταν προπομπός του καθοριστικού κι επικείμενου δίσκου του, «Highway 61 Revisited». Σε πέντε ημέρες θα εμφανιζόταν ζωντανά στο Newport Folk Festival, όπως είχε κάνει και τις δύο προηγούμενες χρονιές, για μια ολιγόλεπτη εμφάνιση, η οποία θα χώριζε τον μουσικό κόσμο

στα δύο, μιας και ήταν η πρώτη φορά που θα έπιανε στα χέρια του μια Fender Stratocaster αφήνοντας στην μπάντα την αγαπημένη όλων των φανατικών θαυμαστών του, ακουστική κιθάρα. Τα sixties από εκεί και πέρα θα έπαιρναν φωτιά, κοινωνικοπολιτικά αλλά και μουσικά!

Την προηγούμενη βραδιά και πριν από την επίσημη εμφάνισή του στο φεστιβάλ, ο Dylan θα έδινε ένα μίνι live σε ένα εργαστήριο του Newport παρουσιάζοντας σε ακουστική εκτέλεση τρία τραγούδια του: τα «All I Really Want to Do», «If You Gotta Go, Go Now» και το «Love Minus Zero/No Limit». Νωρίτερα από αυτόν είχαν εμφανιστεί σε ένα ηλεκτρικό set οι Butterfield Blues Band, με τον διοργανωτή του φεστιβάλ να τους ενθαρρύνει καθώς τους παρουσίαζε. Σύμφωνα με μαρτυρίες της εποχής, ο Dylan βλέποντας τους Butterfield να παίζουν ηλεκτρικά κι εκτός των μουσικών ορίων της folk -που έβαζε το εν λόγω φεστιβάλ- αποφάσισε το ίδιο βράδυ πως αφού μπορούσαν να το κάνουν αυτοί θα το έκανε κι εκείνος. Το όλο πράγμα μπορεί να μην είχε σχεδιαστεί καθόλου, μιας και ο Dylan απλώς θα έπαιζε τα κομμάτια του ακουστικά και θα έφευγε, αλλά το γεγονός ότι ήταν παρόντες εκεί οι Mike

Bloomfield και Al Kooper (που μόλις είχαν γίνει μέλη των Butterfield Blues Band) και που είχαν παίξει κιθάρα και αρμόνιο αντίστοιχα στην στούντιο ηχογράφηση του Like A Rolling Stone, σίγουρα βοήθησε την κατάσταση. Ο Dylan την ίδια βραδιά κάλεσε τους μουσικούς συνδαιτυμόνες στο σπίτι όπου διέμενε, έκαναν μονάχα μια πρόβα κι αποφάσισε εκείνη τη στιγμή να βγει την επομένη με ηλεκτρική μπάντα μπροστά από το φανατικό folk κοινό του.

Η Cousin Emmy έχει κλείσει την εμφάνισή της παίζοντας το μπάτζο της και ο παρουσιαστής της βραδιάς Peter Yarrow (τραγουδιστής του folk σχήματος Peter, Paul and Mary) ανακοινώνει: «Κυρίες και κύριοι, ο άνθρωπος που πρόκειται να ανεβεί πάνω στη σκηνή αυτήν τη στιγμή έχει περιορισμένο αριθμό χρόνου, το όνομά του είναι Bob Dylan». Ντυμένος από πάνω έως κάτω στα μαύρα, ο Dylan προς έκπληξη όλων κρατάει μια ηλεκτρική κιθάρα, μαζί του στη σκηνή οι Bloomfield και Kooper, ο Jerome Arnold στο μπάσο, ο Sam Lay στα ντραμς και ο Barry Goldberg στο πιάνο. I ain't gonna work on Maggie's farm no more! διαλαλεί το καμάρι της folk και το συγκρότημα βάζει φωτιά στη σκηνή. Σύμφωνα με τον μουσικό ιστο-

ριογράφο Elijah Wald, που έχει γράψει και το βιβλίο «Dylan Goes Electric! Newport, Seeger, Dylan and the Night that Split the Sixties», η ατμόσφαιρα σε εκείνο το live ήταν τεταμένη. Η μπάντα έπαιζε τόσο δυνατά που οι τεχνικοί χαμήλωσαν τα μικρόφωνα τους. Το μισό κοινό γιουχάζει και το άλλο μισό επευφημύσει. Τα συναισθήματα όπως και οι αντιδράσεις ήταν διαφορετικές. Υπήρχαν άνθρωποι που είχαν έρθει στο φεστιβάλ μόνο και μόνο για δουν τον Dylan και υπήρχαν και οι «κολλημένοι» στη folk μουσική και τα πολιτικά τραγούδια που σιχαίνονταν το Rock 'n' Roll. Από ηχογραφήσεις της εποχής μπορείς να ακούσεις το κοινό να φωνάζει ατάκες του στυλ: «Φέρτε πίσω την Cousin Emmy», «Δεν μ' αρέσει το συγκρότημά σου», «Πετάξε μακριά αυτή την ηλεκτρική κιθάρα», «Φέρτε πίσω τον Pete Seeger», «Θέλουμε πίσω τον παλιό Dylan» και ακόμα, «Παίξε τραγούδια των Beatles» ή και «Ακυρώστε τις υπόλοιπες μπάντες, μείνε εδώ όλο το βράδυ». Ο Dylan συνέχισε απότοπος με το «Like A Rolling Stone», μια πρόιμη εκτέλεση του «It Takes a Lot to Laugh, It Takes a Train to Cry» και ύστερα έφυγε από τη σκηνή με όλο το συγκρότημα για να επιστρέψει λίγο αργότερα, ύστερα

από προτροπή του Peter Yarrow, μέσα σε επευφημίες και γιουχαίσματα να περπατούσε ακουστικά τα «It's All Over Now», «Baby Blue» και «Mr. Tambourine Man», να αποθεωθεί εν τέλει και να μην ξαναπατήσει το πόδι του στο Newport Folk Festival μέχρι το μακρινό 2002.

Ύστερα από αυτό το ιστορικό σκηνικό ο Bob Dylan μαζί με τους Hawks (πριν ονομαστούν The Band) θα ξεκινήσει μια παγκόσμια περιοδεία που θα ολοκληρωθεί στη Μεγάλη Βρετανία τον Μάη του 1966. Τα live του χωρίζονταν σε δύο μέρη, όπου το πρώτο μισό λειτουργούσε ακουστικά και το δεύτερο ηλεκτρικά. Οι αντιδράσεις ήταν παντού πανομοιότυπες και στο Μεγάλο Νησί ακούστηκε να τον αποκαλούν Ιούδα και προδοτή. Το «κακό» όμως είχε πια γίνει κι εκείνη η πέτρα που ξεκίνησε να κυλάει ηλεκτρικά τη βραδιά της 25ης Ιουλίου του 1965 δεν επρόκειτο να σταματήσει ποτέ. Μια χρονιά αργότερα, και πάλι στα τέλη του ίδιου μήνα, ο Bob Dylan θα εκτινασσόταν από το κάθισμα της μοτοσυκλέτας του, θα πάθαινε σοβαρά τραύματα στον λαιμό και σ' ολόκληρο το σώμα, οι μύθοι πως έμεινε παράλυτος και πως δεν πρόκειται να τραγουδήσει ποτέ θα έδιναν και θα έπαιρναν... αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

Διακοπές στην Πραγματικότητα

Σύντομες Ιστορίες // Η κατεστραμμένη γλώσσα και η κατεστραμμένη λογική έχουν την ίδια ολέθρια επίδραση με τα ναρκωτικά: μια τεθλασμένη φυγή από την πραγματικότητα, μια απόδραση σε έναν μη-κόσμο

Τίποτα πιο υγιές (ψυχικά, πνευματικά, σωματικά) από το να επιστρέφουμε στην πραγματική πραγματικότητα, πάει να πει στην ποίηση των γεγονότων, στο γεγονός της ποιήσεως. Τα τελευταία χρόνια, αισθάνεται κανείς ότι βομβαρδίζεται ανελέητα από το εξωπραγματικό, από το παράλογο, από το αδιανόητο. Τίποτα, ή έστω σχεδόν τίποτα, δεν μοιάζει να συνάδει με τη λογική, να συντάσσεται με τη λογική, να συνυπάρχει με τη λογική. Πολλές φορές, υποχρεούσαι να διακόψεις τις σχέσεις σου με λίαν προσφιλείς σου ανθρώπους, προκειμένου να διατηρήσεις τη διαύγεια που διαλεκτικά, και ενίοτε με τρομερό μόχθο, κατέκτησες. Βλέπεις ολοένα και πιο πολλούς ανθρώπους να καταπίνουν αμάσπο έναν τρόπο μη-σκέψης, να ενδίδουν στη γραμματική της μη-ζωής, στο συντακτικό της μη-πραγματικότητας. Γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο να συνεννοηθείς ακόμα και για τα πιο απλά πράγματα της καθημερινής πραγματικότητας: πότε θα φάμε, πού θα πάμε να φάμε, πότε θα συναντηθούμε, τι θα πούμε και τι θα πούμε όταν συναντηθούμε.

Η κατεστραμμένη γλώσσα και η κατεστραμμένη λογική έχουν την ίδια ολέθρια επίδραση με τα ναρκωτικά: μια τεθλασμένη φυγή από την πραγματικότητα, μια απόδραση σε έναν μη-κόσμο, όπου η παράθεση τεσσάρων ή πέντε προτάσεων με λογική συνοχή είναι ανέφικτη, απαγορευμένη. Οι «μονολεκτισμοί» και τα «ολιγόλεκτα» του Νίκου Καρούζου ήταν πυκνώσεις εκατοντάδων σελίδων και σκέψεων και στοχασμών. Τα σημερινά ημιάναρθρα «γκάου» είναι απλώς κακάσχημα και κακόχημα σήματα/σύμβολα της μη-επικοινωνίας, της τροχιοδρόμησης στον διάδρομο της μη-πραγματικότητας που δεν οδηγεί σε καμία απογείωση αλλά σε ένα αέναο ολιόθημα προς το τίποτα.

Διακοπές στην Πραγματικότητα μας προέτρεπε να κάνουμε ο ποιητής Χάρης Βλαβιανός, λίγο πριν από την έκρηξη του Facebook και των άλλων μέσων κοινωνικής δικτύωσης, λίγο πριν από τον «ολοκληρωτισμό» της μη-πραγματικότητας, όπως επισημαίνει ο συνετός Jonathan Franzen στο πέμπτο μυθιστόρημά του, το Purity.

Διακοπές στην Πραγματικότητα σημαίνει να μπορείς να κοιτάξεις τον άλλον στα μάτια, να επιδώσεις τη συνεννόηση και τη συνεύρεση και τη συνύπαρξη, αφού βεβαίως προηγηθεί το να μπορείς να κοιτάξεις τον εαυτό σου στα μάτια και αφού καταφέρεις να εναρμονίσεις τα θέλω σου, τις επιθυμίες σου, τις βλέψεις σου, με την πραγματικότητα. Ζούμε πλέον σε ένα περιβάλλον (σ'αυτό της λεγόμενης δυνητικής ή

Φωτογραφία © Μαρίλη Ζάρκου

εικονικής πραγματικότητας) όπου οι αυταπάτες θηριεύουν, όπου οι αυταπάτες είναι τα υπερτροφικά «παιδοβούβαλα» που σε απομακρύνουν (με οβουριχτές σφαλιάρες) από την πραγματική πραγματικότητα και διογκώνουν ένα ψευτο-εγώ που θέλει να επιβληθεί αλλά δεν επιβάλλεται, βεβαίως, πουθενά, ποτέ, και σε κανέναν. Βλέπεις διαρκώς ανθρώπους να φέρονται με μίαν άσφαιρη αλαζονεία, να καμώνονται ότι είναι το κέντρο του κόσμου, να ακκίζονται σαν σταρ του Χόλιγουντ, να δηλώνουν ότι τους αρέσει η μερέντα ή το νεγκρόνι, να ποζάρουν σαν πανίσχυροι hommes d'Etat, να δηλώνουν επιδραστικοί συγγραφείς, ενώ στην πραγματική πραγματικότητα δεν είναι παρά ανίσχυρες καρικατούρες αυτού που ίσως κάποτε, σε μια λησμονημένη πια νιότη, υπήρξαν, δεν είναι παρά άλλο ένα πόνι στη σκιακιά των all the King's men, δεν είναι παρά κακόγουστες ανειδίκευτες

ανθυπούπαρξεις, δεν είναι παρά τews γραφιάδες των οποίων τα Απαντα χωράνε σε τέσσερις σελιδοδείκτες.

Διακοπές στην Πραγματικότητα σημαίνει να ξέρεις το μπόι σου και το μπόι των άλλων, σημαίνει να εργάζεσαι με επιμονή, υπομονή, πείσμα, μεράκι, κέφι, σχέδιο, μέθοδο προς την κατεύθυνση που έχεις με λογική, σύνεση, φρόνημα επιλέξει, σημαίνει να κάνεις το ένα βήμα μετά το άλλο, σημαίνει να γνωρίζεις καλά ότι δύο και δύο μάς κάνει τέσσερα και όχι δεκαοχτώ χιλιάδες πενταντόσια είκοσι εννιά.

Διακοπές στην Πραγματικότητα σημαίνει ότι κατακτάς αυτό που σου αξίζει και δεν περιμένεις να σου φέρουν στην πιατέλα τον ουρανό με τ' άστρα, σημαίνει να ξέρεις ότι αν πεις τον Δούναβη και τον Δνειπέρο θα έχεις ένα ωραιότατο hangover το πρωί (που το ξεπερνάς με δύο λίτρα στυμμένο πορτοκάλι, έναν γερό καφέ,

ένα ντους, και τρεις ώρες μελέτης της Φαινομενολογίας του Πνεύματος του Hegel), σημαίνει να μην φθονείς τον φίλο σου που τριάντα χρόνια τώρα παίζει τα ρέστα του στο αλωνάκι της Ποίησης και της Ποιητικής και δεν κατεύει παρασησιακά βιτρίνες που εκθέτουν το πολλαπλό του είδωλο όπως το φαντασιώνεται και όχι όπως είναι.

Διακοπές στην Πραγματικότητα σημαίνει να είσαι παρών στο παρόν, κι όχι μια πεπονημένη/ ψευδής/ κίβδηλη κατάσταση σε ένα φαντασιακό μέλλον που δεν θα έρθει ποτέ αν δεν μπει στον κόπο να πασχίσεις, να εργαστείς, να μοχθήσεις.

Διακοπές στην Πραγματικότητα μπορούν να κάνουν όσοι με τα μάτια ανοιχτά, και με την καρδιά ανοιχτή, και με τα παράθυρα νου και ψυχής ανοιχτά, ξέρουν ότι ο άνθρωπος είναι το σύνολο των έργων του και ότι με γνώμονα το σύνολο των έργων του κρίνεται.

Νύξεις

Η στήλη Νύξεις είναι μια rocket επισημή των ποιητικών καταστάσεων, που όσο απηλώνεται ο χρόνος τόσο πιο χρήσιμη και κρίσιμη μου φαίνεται ότι είναι. Ο Καρούζος έλεγε ότι η ποίηση, με την ευρεία έννοια, αποτρέπει το οξυγόνο αντιδιαστολής. Έχουμε ανάγκη από ένα τέτοιο οξυγόνο.

Χάρης Βλαβιανός, Διακοπές στην πραγματικότητα (εκδ. Πατάκης): Όπου ο ποιητής ανασυνθέτει την ποιητική του μυχιοθήκη, επιχειρεί επιτυχώς μια αναδρομή στην ποιητική του και συντάσσει ένα πολύπτυχο μανιφέστο για τις μέλλουσες δραστηριότητές του.

Χάρης Βλαβιανός, Διακοπές στην πραγματικότητα: Όπου είναι παρούσες, εκτός από την ποίηση, τόσο η μουσική όσο και η ζωγραφική, ενώ εμφανίζονται σπουδαίες μορφές της παγκόσμιας λογοτεχνίας (Κάφκα, Προυστ, Τολστόι, Πάστερνικ κ.ά.). Στιχουργεί, ολίγον και ευπρόσδεκτα α λα Ε.Ε. Κάμινγκς, ο Βλαβιανός: «Όλες οι λέξεις / που έχουμε ανταλλάξει μεταξύ μας χάθηκαν. / Ακόμη κι αν μπορούσαμε / (με κάποιο τέχνασμα ποιητικό) / να τις ανακτήσουμε, verbatim, / δεν θα τις αναγνωρίζαμε πια. // Όμως η ουσία της συνομιλίας μας / (ό,τι εσύ θα αποκαλούσες «μελωδία») / παρέμεινε (και παραμένει) / σταθερή μες στα χρόνια» («Σχεδόν [δοκίμιο περί φιλίας / Ε.Α.]»).

Χάρης Βλαβιανός, Διακοπές στην πραγματικότητα: Όπου ο ποιητής συναντάει τον Κάτουλλο στην Καλλιδρομίου και λέει: «Καμιά γυναίκα δεν μπορεί να πει σπ'αλήθεια ότι αγαπήθηκε/ όσο από μένα αγαπήθηκε εσύ./ Τόσο μεγάλη πίστη δεν έχει ποτέ υπάρξει σε δεσμό/ όση έχω δείξει εγώ στον δικό μου έρωτα για σένα».

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο νεοελληνιστής Μιχάλης Πιερός, Κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και Διευθυντής του Θεατρικού Εργαστηρίου, υπήρξε από τους συνεπέστερους μαθητές του Δ. Ν. Μαρωνίτη. Τα τεκμήρια της πολύχρονης σχέσης και συνεργασίας τους είναι αρκετά και φωτίζουν τόσο την περιοχική της αυστηρά φιλολογικής μαθητείας, όσο και της πιο προωθημένης ερμηνευτικά και καλλιτεχνικά διαμόρφωσης του μαθητή από τον δάσκαλο. Δάσκαλος ο ίδιος στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, το οποίο υπηρετεί εδώ και 24 χρόνια, μιλά σήμερα για τον «δάσκαλο» Μαρωνίτη και θεωρεί πολύ σημαντικό το γεγονός ότι φρόντισε οι μαθητές του όχι μόνο να μαθητεύσουν στο δημοσιευμένο έργο του, αλλά και να τον ακούσουν ζωντανά στο πλαίσιο μαθημάτων, σεμιναρίων και συνεδρίων. Στη συνέντευξη που ακολουθεί ο Μ. Πιερός, που υπήρξε βοηθός του στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης για τα μαθήματά του στον χώρο της νεοελληνικής ποίησης, αναφέρεται σε αυτήν τη σχέση, αλλά και σε άλλες, πιο αθέατες πλευρές της, όπως η ουσιαστική επαφή του Μαρωνίτη με το Θεατρικό Εργαστήρι του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μαρωνίτης γύρισε στο Πανεπιστήμιο διψασμένος για διδασκαλία. Η Χούντα του είχε στερήσει το πολυτιμότερο αγαθό της ζωής του: το μάθημα.

Ευτύχιστα τότε να παρακολουθήσω όλα τα μαθήματά του, αλλά και να διαβάσω προσεκτικά όλες τις επιφυλλίδες του. Μια γενναία άποψή του, για παράδειγμα, για την περίφημη λεξιπενία των νέων, μου έδωσε την απάντηση στο καίριο θέμα της αντιμετώπισης των νέων μέσα στο γενικότερο νεοελληνικό γλωσσικό περιβάλλον:

«Αν υπάρχει λεξιπενία σήμερα, αυτή είναι διάχυτη σε όλο τον ελληνικό χώρο, και σε όλους τους νεοέλληνες ομιλητές. Δεν βαρύνει ειδικώς τους μαθητές του Γυμνασίου. Πρέπει να σας

ρίσει. Μάλλον ήταν ένας διαφορετικός τύπος δασκάλου που έκανε ένα γοητευτικό, μαγευτικό θα έλεγα, μα παράλληλα εξοντωτικό μάθημα. Και δεν εννοώ ότι απαιτούσε να έχεις μελετήσει εξαντλητικά τη σχετική βιβλιογραφία. Απαιτούσε να δουλεύεις το μυαλό σου με το μάθημα με τον σύνθετο τρόπο που πρέπει να δουλεύει το μυαλό ενός καλού φιλολόγου· απαιτούσε να είσαι δοσμένος όπως ήταν κι αυτός· να είσαι τολμηρός, να έχεις άποψη αλλά και ευθύνη για όσα λες. Ήθελε να τον αντιμετωπίσεις, έστω και αν ένιωθες ότι μπορεί να συντριβείς. Δεν μπορούσε την κουτοπονηριά, την προσπάθεια για ξεγλίστρημα. Προτιμούσε τη σιωπή ή την επίθεση (αυτό το τελευταίο, πολύ σπάνιο βέβαια, του έδινε μεγάλη ευχαρίστηση).

Θυμάμαι ότι κατά την παρουσίαση της δικής μου εργασίας θέλησε να με στριμώσει (έτσι έκανε όταν κάτι του άρεζε). Μου έκανε κάποιες δύσκολες ερωτήσεις, έξω από το θέμα της εργασίας που παρουσίασα και θυμούμαι ότι του απάντησα επιθετικά. Αυτό ήταν. Μετά το μάθημα μου ζήτησε να περάσω από το γραφείο του. Εκεί ήταν η πρώτη μας εκ του σύνεγγυς επικοινωνία με βάση τον Σολωμό, αλλά και τον Καβάφη και τον Σεφέρη. Μιλήσαμε για την απουσία εργασιών υποδομής που να στηρίζουν τη φιλολογική και κριτική εργασία. Κουβεντιάσαμε αρκετή ώρα (με ρώτησε και για πιο σύγχρονους, εν ζωή ποιητές, και χάρηκε που είχα άποψη). Πριν φύγω με ρώτησε αν μπορώ να κάνω, σε φιλική βάση, κάποιες αποδελτιώσεις μοτίβων του «Κρητικού» από τα Αυτόγραφα του Σολωμού, αργότερα να συντάξω κάποιους πίνακες που παραλλήλιζαν τα ιστορικά ποιήματα του Καβάφη με τα πολιτικά γεγονότα της εποχής που γράφτηκαν, αργότερα μιαν αποδελτίωση του θέματος των αγαλμάτων στον Σεφέρη, κλπ. Έτσι, έγινα ένα είδος άτυπου και άμισθου βοηθού του για τα μαθήματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Αργότερα έμαθα ότι σε μια συνάντηση καθηγητών ο Γιώργος Σαββίδης, που είχε ήδη προτείνει στον Τομέα να προσφερθεί στον Μαρωνίτη επίσημη ανάθεση διδασκαλίας νεοελληνικών μαθημάτων, τον ρώτησε αν θα με ήθελε να εργαστώ μαζί του ως βοηθός. Συμφωνήσαμε και έτσι βρέθηκα να είμαι συνεργάτης του επί αμοιβή (είχα, εν τω μεταξύ, πάρει το πτυχίο μου και ήμουν πλέον μεταπτυχιακός φοιτητής). Συνεργαστικά μαζί του σε αυτήν τη βάση επί δύο χρόνια (1976-1978), υποστηρίζοντας τα μαθήματά του για τη μεταπολεμική ποίηση (ιδιαίτερα για τον Μίλτο Σαχτούρη και τον Τάκη Σινόπουλο).

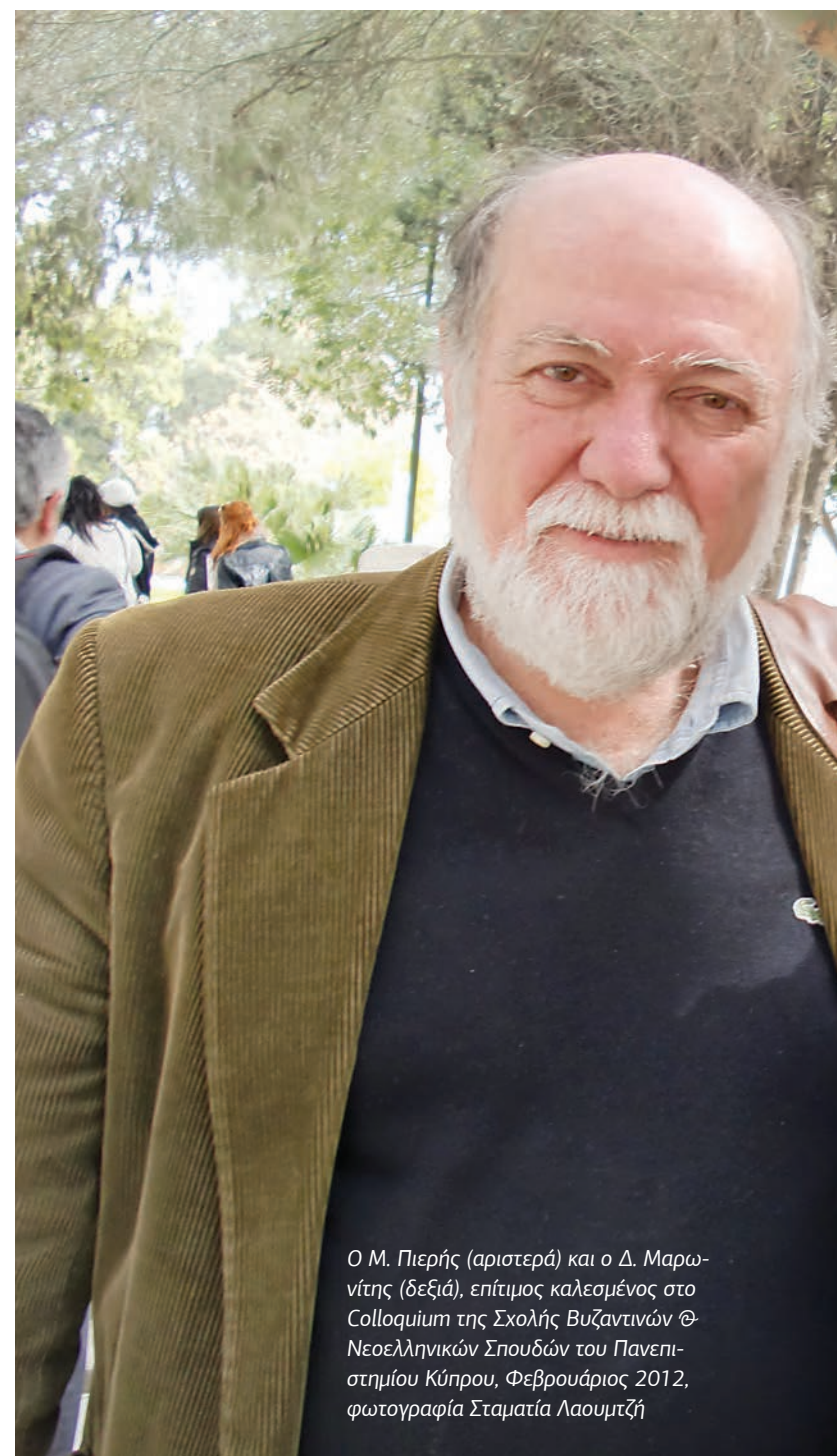
Μιχάλη, πότε ξεκινά η γνωριμία σου με τον Δ. Ν. Μαρωνίτη; Αμέσως μετά την επιστροφή του στο Πανεπιστήμιο (με την πώση της Χούντας). Ήμουν τότε τριτοετής φοιτητής στο Τμήμα Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών. Τα μαθήματά του ήταν μαγνήτης. Και με το δικό τους πέρασαν στην ιστορία ως «θρυλικά», με την έννοια ότι είχαν μιαν ανεπανόληπτη γοητεία για πολλούς λόγους. Ήταν ο ακαδημαϊκός που φυλακίστηκε και βασανίστηκε για τον αντιστασιακό του λόγο και την πολιτική ευστοχία των κειμένων του που ενόχλησαν το καθεστώς. Παράλληλα, είχε το χάρισμα ενός γοητευτικού χρήστη του προφορικού λόγου, όπου νόμιζες ότι αυτό που ανέπτυσε προφορικά το είχε μπροστά του γραμμένο: μεγάλες, σύνθετες προτάσεις, πλούσιο λεξιλόγιο, στέρεη σύνταξη. Και, κατ' εμέ, το κυριότερο. Ο

πο ότι έχω κακή πείρα. Έχω ακούσει να διαπράττουν τα ίδια λάθη για τα οποία κατηγορούνται οι μαθητές του Γυμνασίου ή του Λυκείου, πανεπιστημιακοί δάσκαλοι την ώρα της παράδοσης, κοινοβουλευτικοί ρήτορες την ώρα των αγορεύσεών τους, πρόεδροι του Αρείου Πάγου κατά την αγόρευση. Είναι γεγονός, πάντως, ότι η εμπειρία που με σημάδεψε και σημάδεψε και τη σχέση μου μαζί του, ήταν αυτή της συμμετοχής μου στο σεμινάριο που πρόσφερε για τον «Κρητικό» του Σολωμού και στο οποίο, εκτός από τις δικές του παραδόσεις, είχε μοιράσει εργασίες τις οποίες όσοι φοιτητές τις αναλάβαμε θα έπρεπε να τις παρουσιάσουμε προφορικά στο μάθημα. Μεγάλο άγχος, μεγάλη δοκιμασία για όλους, γιατί ο Μαρωνίτης ήταν ο πιο απαιτητικός δάσκαλος που είχαμε ποτέ γνω-

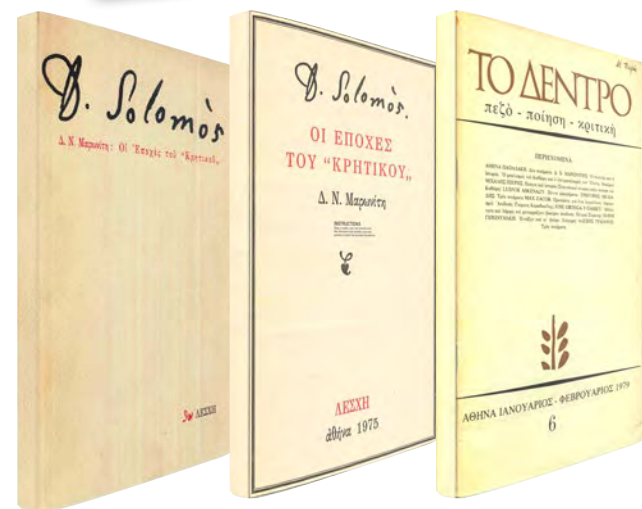
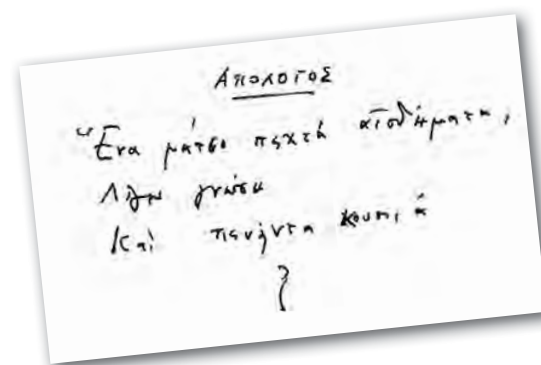
Μιχάλη, πότε ξεκινά η γνωριμία σου με τον Δ. Ν. Μαρωνίτη;

Αμέσως μετά την επιστροφή του στο Πανεπιστήμιο (με την πώση της Χούντας). Ήμουν τότε τριτοετής φοιτητής στο Τμήμα Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών. Τα μαθήματά του ήταν μαγνήτης. Και με το δικό τους πέρασαν στην ιστορία ως «θρυλικά», με την έννοια ότι είχαν μιαν ανεπανόληπτη γοητεία για πολλούς λόγους. Ήταν ο ακαδημαϊκός που φυλακίστηκε και βασανίστηκε για τον αντιστασιακό του λόγο και την πολιτική ευστοχία των κειμένων του που ενόχλησαν το καθεστώς. Παράλληλα, είχε το χάρισμα ενός γοητευτικού χρήστη του προφορικού λόγου, όπου νόμιζες ότι αυτό που ανέπτυσε προφορικά το είχε μπροστά του γραμμένο: μεγάλες, σύνθετες προτάσεις, πλούσιο λεξιλόγιο, στέρεη σύνταξη. Και, κατ' εμέ, το κυριότερο. Ο

Στην Πάφο.

Ο Μ. Πιερός (αριστερά) και ο Δ. Μαρωνίτης (δεξιά), επίτιμος καλεσμένος στο Colloquium της Σχολής Βυζαντινών & Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου, Φεβρουάριος 2012, φωτογραφία Σταματία Λαουμτζή

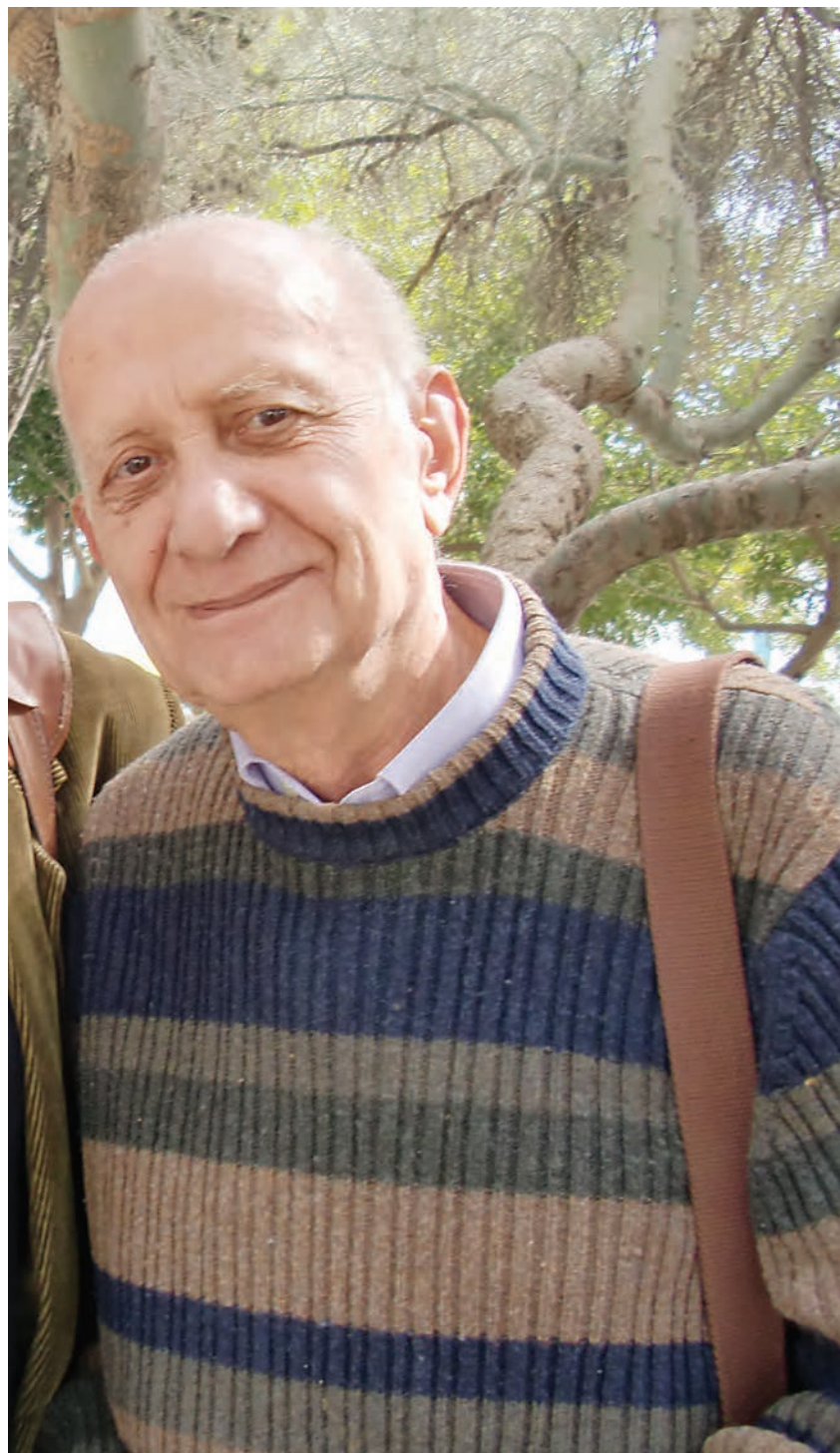

Πρόσεξε ότι στο πιο πρόσφατο κείμενό του (στο τελευταίο τεύχος του περ. Κονδυλοφόρος) το οποίο συμπωματικά αφορά στον άλλο δάσκαλό σου, αλλά και δικό του φίλο και συνάδελφο, τον Γιώργο Σαββίδη, αναφέρει ότι ήσουν «το δεξί του χέρι» κατά την ετοιμασία των μαθημάτων του για τη μεταπολεμική ποίηση.

Ναι, αυτοί ήταν οι δάσκαλοι που ευτυχίσαμε να έχουμε. Το κυριότερο που

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Δ.Ν. Μαρωνίτης

Διδάσκαλος η δασκάπου

Συνέντευξη // Από τον Δ.Ν. Μαρωνίτη έμαθα πολλά πράγματα. Ας σταθώ στο κυριότερο. Τη δυνατότητα να διακρίνω το κάλπικο και να το αποφεύγω. Τη δυνατότητα να απολαμβάνω τις υψηλές στιγμές της ποίησης, κλασικής και σύγχρονης, τονίζει στο «Η» ο καθηγητής Μιχάλης Πιερίδης

τους χαρακτήριζε ήταν το ακαδημαϊκό ήθος και η γενναιοδωρία. Αυτή η τελευταία μεία του στην οποία ελάχιστη και ταπεινή συμβολή μου στην ετοιμασία των μαθημάτων του, μου θύμισε την πρώτη χειρονομία του απέναντί μου που πολύ με είχε ξαφνιάσει. Βρισκόμουν τότε (το 1979) στο Σύνδευ, όταν μου έφτασε το έκτο τεύχος του περιοδικού «Το Δέντρο», όπου ο Μαρωνίτης δημοσίευσε το κείμενο «Ο ποιητής και η ιστορία» (το πρώτο μέρος επρόκειτο για το ιστορικό δοκίμιό του για τον «Δαρείο» του Καβάφη και το δεύτερο για τον Ελύτη). Εκεί συνδημοσίευσε (με το όνομά μου) τους πίνακες που του είχα ετοιμάσει και οι οποίοι υποστήριζαν ορισμένες παρατηρήσεις του στο θέμα «Ποίηση και ιστορία στον Καβάφη». Αυτή ήταν και η πρώτη μου δημοσίευση. Του έγραψα και τον ευχαρίστησα και μου απάντησε μ' ένα γράμμα το οποίο φωτίζει πολλές πτυχές της λογιστικής αλλά και του χαρακτήρα του ως δασκάλου. Ένα γράμμα που ασφαλώς αξίζει κάποια στιγμή να δημοσιευτεί, εδώ θα αρκестώ στην κατακλείδα του που είναι ένα μικρό τρίστιχο ποίημα.

ΑΠΟΛΟΓΟΣ

Ένα μάτσο πηχτά αισθήματα,
Λίγη γνώση
Και πενήντα κουριά.

Όταν το διάβασα, συνειδητοποίησα ότι τότε είχε κλείσει τα πενήντα του χρόνια.

Ποια είναι τα άλλα ορόσημα της συνεργασίας και της φιλίας σας στο μακρύ αυτό διάστημα (1975-2016).

Αλήθεια, τι να πρωτοθυμηθώ; Ξεκινώ από το γεγονός ότι όπου μου έταξε η μοίρα να βρεθώ (Σύνδευ, Κρήτη, Κύπρος), είχα πάντα φροντίσει ώστε τα ιδρύματα που υπηρετούσα να τον καλέσουν είτε ως επισκέπτη καθηγητή, είτε ως ομιλητή, είτε ως σύνεδρο, κ.λπ. Εθεωρούσα ότι οι μαθητές μου θα έπρεπε να ακούσουν αυτόν τον κορυφαίο φιλόλογο και δάσκαλο, με τα ανεπανάληπτα ελληνικά, ώστε να μπορούν να λένε, ότι υπήρξαν, έστω και για λίγο, μαθητές του Μαρωνίτη. Γιατί η διαδικασία μύησης στις ερμηνευτικές μεθόδους του, δεν μπορούσε να περιοριστεί στην ανάγνωση των γραπτών κειμένων του. Η ακρόαση του τρόπου ανάγνωσης των ποιητικών κειμένων ήταν επίσης μια ανεπανάληπτη εμπειρία.

Εδώ νομίζω ότι αγγίζουμε και το θέμα της παθολογικής του αγάπης για το θέατρο, η οποία εκδηλώθηκε με πολλούς τρόπους. Της διεύθυνσης ενός κρατικού θεάτρου, της μετάφρασης, ακόμη και της ηθοποιίας, σε συνεργασία μάλιστα με σημαντικούς ανθρώπους του Θεάτρου.

Ακριβώς. Και να προσθέσω τις προσπάθειες που κατέβαλε ως Διευθυντής του ΚΘΒΕ για θεσμική ανανέωση του διοικητικού μοντέλου των Κρατικών Θεάτρων. Ωστόσο, η παρατήρησή σου αυτή με οδηγεί να αναφερθώ σε μια άλλη παράμετρο της σχέσης του με το Πανεπιστήμιο Κύπρου. Το ενδιαφέρον που έδειξε για τη δράση του Θεατρικού Εργαστηρίου. Κι αυτό οφείλεται νομίζω όχι μόνο στο πάθος του για το θέατρο, αλλά και στο ότι τα έργα που είχαμε

δουλέψει και ανεβάζει με το Εργαστήριο είναι σημαντικά έργα της γραμματείας μας (Μαχαιράς, Ερωτόκριτος, Δημοτικό τραγούδι, Μιχαηλίδης, Καβάφης). Η επιλογή των έργων αυτών, καθώς και το κλίμα που συνάντησε στο ΘΕΠΑΚ (είχε παρακολουθήσει όχι μόνο παραστάσεις, αλλά και πρόβες) πρέπει να τον έφεραν στη μνήμη την εμπειρία που είχε ως φοιτητής με τη συμμετοχή του στις ιστορικές θεατρικές παραστάσεις που σκηνοθέτησε ο Λίνος Πολίτης στο Αριστοτέλειο (Ερωφίλη το 1949 και Θυσία του Αβραάμ το 1950).

Η αντίδρασή του, μάλιστα, απέναντι στην παράσταση του μεσαιωνικού Χρονικού του Μαχαιρά υπήρξε συγκινητική. Δεν είναι μόνο η αναφορά που έκανε σε επιφυλλίδα του «Βήματος», αλλά και το τολμηρό θεατρικό παιχνίδι με τα παιδιά του ΘΕΠΑΚ, τα οποία κάποια στιγμή τον έντυσαν με στολή Κύπριου μεσαιωνικού ιππότη για τις ανάγκες της «δεύτερης παράστασης», που με πολύ κέφι και διαβρωτικό χιούμορ έστησε μετά το τέλος της κανονικής παράστασης.

Αυτά στα 1998, αν δεν κάνω λάθος. Και 15 χρόνια αργότερα, στα 2013, ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόσκλησή μου να έχει μια σύντομη εμφάνιση στο έργο «Νερά της Κύπρου, της Συρίας και της Αιγύπτου». Σπουδή στον θεατρικό Καβάφη». Έτσι, συμμετείχε στην πρεμιέρα που έγινε στις 6 Ιουλίου 2013 στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, στο πλαίσιο του Διεθνούς Συμποσίου «Κ. Π. Καβάφης, Ελληνικός και Οικουμενικός», όπου και παρουσίασε μια εντελώς ιδιαίτερη και τολμηρή ανάγνωση του πιο δύσκολου από πλευράς εκφώνησης καβαφικού ποιήματος («Εν των μνήν Αθύρ»).

Αλήθεια, τι έμαθες από τον Μαρωνίτη;

Έμαθα πολλά πράγματα. Ας σταθώ στο κυριότερο. Τη δυνατότητα να διακρίνω το κάλπικο και να το αποφεύγω. Τη δυνατότητα να απολαμβάνω τις υψηλές στιγμές της ποίησης, κλασικής και σύγχρονης. Θυμάμαι, όπως το θυμόμαστε όλοι οι φοιτητές του, πόσο μας είχε απασχολήσει η κατακλείδα της μελέτης του για τις «Εποχές του Κρητικού», που μας καλούσε σε έναν άλλου τύπου δεσμό με την ποίηση, ποιο υποψιασμένο και συνεπώς πιο τυραννισμένο:

«Η ποίηση δεν είναι, όπως νομίζουν μερικοί, ανέξοδη: για να περάσει στην ψυχή μας τρώει το κορμί μας. Σ'

ανάλλαγμα μας φανερώνει τις άδουλε αναλογίες του κόσμου - του σημερινού κόσμου εννοώ. Μας οδηγεί μέσα από το αγεωμέτρητο χάος, στη γεωμετρία της ζωής, που είναι η αποφασισμένη μοίρα του ανθρώπου».

Έμαθα ακόμη από το δίδαγμα του διανοούμενου και δασκάλου Μαρωνίτη τι σημαίνουν για το «παρόν» (το παρόν σου και το παρόν του τόπου σου) οι γνώσεις που αποκτάς μέσω της παιδείας. Έμαθα να είμαι συνεχώς σε πνευματική εγρήγορση, να είμαι ιδιαίτερα σκληρός με τον εαυτό μου, να μην του επιτρέπω την επανάπαυση, τη χαλάρωση και κυρίως τη διολίσθηση στην πνευματική αργία που συχνά οδηγεί στην επιστημονική μπλόφα. Με άλλα λόγια, κληρονόμος ένα βασικό κουσούρι του, αυτό της εργασιομανίας.

Από την άλλη, τον ευγνωμονώ γιατί ενώ είχαμε εξ αρχής μιαν άκρως αυστηρή επαγγελματική σχέση, σιγά - σιγά γίναμε φίλοι στο βαθμό που να μπορώ να τον προσφωνώ «Μίμη», διατηρώντας ωστόσο πάντοτε εκείνη την απόσταση που μου επέτρεπε να τον έχω απέναντί μου πρωτίστως ως δάσκαλο και ύστερα ως φίλο. Στην πραγματικότητα εφάρμοσα εκείνη τη σοφή προτροπή του Μόντη για τη στάση που πρέπει να έχει κανείς απέναντι σε πράγματα που λατρεύει αλλά και συγχρόνως τα σέβεται: «Πρόσεξε ν' απέχεις απ' τους άλλους και να μην απέχεις».

Κλείνοντας, θα μπορούσες να μας δώσεις με οικονομικό τρόπο το πορτρέτο του επιστήμονα και δασκάλου Δημήτρη Μαρωνίτη;

Το έχω ήδη πράξει στο κείμενο που έγραψα ως Κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου, τη μέρα που άκουσα το θλιβερό νέο του θανάτου του. Θα κλείσω με κάποιες φράσεις από το κείμενο αυτό:

«Ο Δ. Ν. Μαρωνίτης δεν υπήρξε ένας τυπικός ακαδημαϊκός, αλλά δημιουργήσε, κυρίως με την πνευματική και πολιτική του εγρήγορση και δράση, ένα νέο μοντέλο ακαδημαϊκού δασκάλου, μακριά από την έννοια του ανώδυνου καριερισμού, εξ ου και οι περιπέτειές του με τις κρατήσεις και τη φυλάκιση του κατά την περίοδο της δικτατορίας στην Ελλάδα. Παρέμεινε έως την ύστατη στιγμή νέος και γενναίος στις ιδέες και στις απόψεις του, κατορθώνοντας να ταυτίσει την επίγεια ζωή του με την έννοια της επίμονης και ανένδοτης πνευματικής δημιουργίας».

Στο Σύνδευ.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Ο Δημήτρης Μαρωνίτης και το Θέατρο

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ ΧΑΤΖΗΠΑΝΑΓΗ

Η διαχρονική πολυσιδιάσκη σχέση του αξεχαστού μας Δημήτρη Μαρωνίτη με το θέατρο, «παθολογική», όπως τη χαρακτηρίζει ο ίδιος, καταγράφεται όχι μόνο μέσα από τα αξιόλογα φιλολογικά μελετήματά του για τον δραματικό λόγο ως αέναη πηγή ανθρωποκεντρικής μέθεξης και τις έντεχνες δραματολογικές του μεταφράσεις αρχαίων τραγωδιών, τις πρωτότυπες αναγνωστικές του προτάσεις για τη σκηνική θεατρικότητα των Ομηρικών Επών, πέρα από τον επικό άθλο της δικής του μνημειώδους μετάφρασής τους, αλλά και μαρτυρείται από το έμφυτο τελετουργικό πάθος της λατρευτικής του αφοσίωσης στη σύγχρονη θυμέλη των ζωντανών θεατρικών δρώμενων: στην κατ' ήθος ερμηνευτική διδασκαλία των κειμένων από τα πανεπιστημιακά έως τα αρχαία αμφιθέατρα, τη γόνιμη αναστροφή του με επιφανείς Έλληνες θεατράνθρωπους, όπως τον Πολίτη και τον Κουν, καθώς και τη δημιουργική ποικιλότητα συμμετοχής του στην αληθινή αναβίωση του ελληνικού θεατρικού πολιτισμού για την ανανέωση της παγκόσμιας εξακτίνωσής του.

Μπροστά στο δυσαναπλήρωτο κενό της απώλειάς του απηχεί εντονότερος σήμερα ο θαυμασμός μιας συνοπτικής, έστω, αποτίμησης των θεατρικών έργων και ημερών τού αείμνηστου Δασκάλου, όπως εύγλωττα την αποτύπωσε στον επικήδειο αποχαιρετισμό του στον «ανεκτίμητο φίλο» του ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου Στάθης Λιβαθινός: «Ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα της προσωπικής μου ζωής των τελευταίων ετών υπήρξε η γνωριμία μου με τον Δημήτρη Μαρωνίτη. Αφορμή στάθηκε η παράσταση της 'Ιλιάδας', που σκηνοθέτησα το 2013, σε δική του μετάφραση. Εκεί ξεκίνησε και το δώρο της ανεκτίμητης φιλίας του, που κράτησε έως και σήμερα-μέρα του θανάτου του. Πενθώ και θα πενθώ ατελείωτα μαζί με πολλούς άλλους συνεργάτες μου από τον κόσμο του θεάτρου και από τον κόσμο του πνεύματος, τον θάνατο ενός ανθρώπου που κατάφερε να γίνει βαθιά αγαπητός, χωρίς ποτέ να προσπαθήσει έστω και στο ελάχιστο να γίνει αρεστός. Η βαθιά του γνώση, η εύστοχη ματιά του, η αυθεντική του σκέψη και η τρυφερή του χειρονομία στιγμάτισαν τη

Αφιέρωμα //
Μπροστά στο
δυσαναπλήρωτο κενό
της απώλειάς του
απηχεί εντονότερος
σήμερα ο θαυμασμός
μιας συνοπτικής, έστω,
αποτίμησης των θεατρικών
έργων και ημερών τού
αείμνηστου Δασκάλου

γνωριμία μας. Ο Μαρωνίτης υπήρξε γενναϊόδωρος ως άνθρωπος, γέρων με νεανική ψυχή, έτοιμος να αποδεχτεί την τόλη, όπου την συναντούσε».

Ιδιότητες μιας συγκροτημένης θεατρικής παιδείας και μιας εμπνευσμένης παιδαγωγίας ως αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης παιδευτικής σκευής και ενός παλλόμενου ευαίσθητου ψυχισμού, που διαπνέουν τους άξιους πρωτεργάτες του θεάτρου για την έμπρακτη μετάδοση του αρχαιοελληνικού θεατρικού πνεύματος· αυτού που με τον «πδυσμένο λόγο» του κατακλυσμαία απορρέει από την ακένωτη τραγική και επική μουσα. Οι βραχνές χορδές της υποβλητικής φωνής τού Μαρωνίτη δονούν ακόμα τον αέρα στο αρχαίο θέατρο της γενετήριάς του Μαρωνίτη, κομίζοντας πολυσήμαντα Ομηρικά μηνύματα με τη δραματοποιημένη ανάγνωση δικών του Ιλιδιακών μεταφρασμάτων. Εκεί όπου στις αρχές Σεπτεμβρίου του 2011 σε κλίμα μυσταγωγικής κατάνυξης και «σε στιγμές από τις σημαντικότερες της ζωής του», όπως ομολόγησε ο ίδιος, διάβασε μαζί με τη Λυδία Φωτοπούλου δύο επεισόδια από δύο ραψωδίες της Ιλιάδας: τη «Διός απάτη» και την «Οπλοποιία», άλλως την «Ασπίδα του Αχιλλέως», τονίζοντας ενώπιον του ενθουσιώδους κοινού ότι «η γοητεία του Ομηρικού λόγου εντοπίζεται όχι μόνο σε άγριες πολεμικές συγκρούσεις ή σε τραγικές απώλειες και πένθη, αλλά και με αυτό το απερίγραπτο φιλότιμο χιούμορ».

Όσον αφορά στην παραστασιακή δυνατότητα των επών μάς διαφωτίζει ο πρόλογος του κειμένου του «Επική Τραγωδία»: «Ερώτηση κρίσεως: προσφέρεται η ομηρική Ιλιάς σε σκηνική διδασκαλία ή μήπως πρόκειται για αυθαίρετο βιασμό της επικής της φύσης και του ακροαματικού προορισμού; Απάντηση: και ναι και όχι. Ανάλογα με τις συγκεκριμένες επιλογές, αν ανιχνεύονται οι αφήρροπες σχέσεις λόγου και πράξης, δράσης και αδράνειας, φράσης και μετάφρασης. Οπότε δεν αποκλείεται να αναδειχτεί η Ιλιάδα όχι μόνο θεμελιακό έπος αλλά και προδρομικό δράμα, στο όριο της τραγωδίας. Οι αρχαίες πάντως μαρτυρίες που διαθέτουμε για τον παραστατικό τρόπο εκφοράς και πρόσληψης των ομηρικών επών σε δημόσιες γιορτές ευνοούν μια τέτοια υπόθεση. [...] Σοβαρότερη όμως σημασία για το συζητούμενο θέμα έχει η φημολογούμενη ομολογία του Αισχύλου ότι τα δράματά του είναι ψίχουλα από το ομηρικό τραπέζι».

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

«Παιδαγωγός» στην «Ηλέκτρα»

As μιν ξεχνάμε ότι το πηγαίο επί σκηνής υποκριτικό ταλέντο του Μαρωνίτη χρονολογείται από το 1998, όταν σε μιαν από τις ιστορικές παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου, στα αρχαία θέατρα της Δωδώνης και της Επιδαύρου, υποδύθηκε «ex officio» τον Παιδαγωγό στη Σοφοκλεία Ηλέκτρα με την Καροφυλλιά Καραμπέτη στον ομώνυμο ρόλο και σε μετάφραση-σκηνοθεσία Δημήτρη Μαυρίκιου. Σε μια συνέντευξή του στον Τύπο με την ευκαιρία εκείνη, εκτός από τα σχολία του για την εν λόγω παράσταση, σημείωσε και τα εξής αποκαλυπτικά: «Τις πρώτες μου θεατρικές εμπειρίες τις απέκτησα σε πάρα πολύ μικρή ηλικία, σε ένα υπαίθριο θέατρο της γειτονιάς, γιατί μεγάλωσα σε γειτονιές της Θεσσαλονίκης. Πιτσιρικάδες, πηγαίναμε να δούμε τι τρέχει σ' αυτές τις μάντρες, ανοίγοντας τρύπες στις λαμαρίνες που τις περιέβαλλαν. Έτσι, μέσα από αυτές τις τρύπες γνώρισα μυθικές μορφές, κυρίως της επιθεώρησης, τη Ζωζώ Νταλιάς, την Ηρώ Χαντά κ.ά. Θα 'λεγα ότι σ' αυτές τις παιδικές μου εμπειρίες ανάγεται η παθολογική μου αγάπη για το θέατρο, ενώ θεωρώ ότι επηρέασαν γενικότερα και όλο το είδος της φαντασίας που έχω και μπορεί να πιστοποιήσει κανείς ότι διαθέτω ακόμη και στις αυστηρότερες φιλολογικές εργασίες που κάνω. Η πρώτη, κάπως επισημότερη και υπευθυνότερη θεατρική μου εμπειρία ανάγεται στα φοιτητικά μου χρόνια, τότε που ένας από τους τελευταίους άρχοντες της πανεπιστημιακής κοινότητας, ο Λίνος Πολίτης, ανέλαβε να διδάξει με φοιτητές την «Ερωφίλη» του Χορτάτση και τη «Θυσία του Αβραάμ». Δύο παραστάσεις, στις οποίες, μεταξύ άλλων, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη μουσική υποστήριξη του Χατζιδάκη και στη σκηνογραφικό-ενδυματολογική στο πρώτο έργο του Τσαρούχη και στο δεύτερο του Βασιλείου. Τα πράγματα πήγαν, τότε, εντυ-

πωσιακά καλά και εφεξής με κυνηγά η αγάπη μου για το θέατρο, όχι μόνο εξ αποστάσεως αλλά και εξ επαφής. Πέρασαν πολλά χρόνια, για να διασταυρωθώ τελικά και πρακτικά με το θέατρο. Αυτό έγινε δύο με τρία χρόνια πριν, στο ριζοσπαστικό και πολύ ενδιαφέρον φεστιβάλ, που οργάνωσε η Ελένη Βαροπούλου στο Άργος, στο οποίο ζητήθηκε η συνεργασία μου από τον Μιχαήλ Μαρμαρινό, με στόχο να κάνουμε ένα μικτό πρόγραμμα μεταμορφώσεων για τη μεταμόρφωση ενός πιθήκου σε άνθρωπο, σε σχέση με τις

εξάλλου, στην παράσταση της Ηλέκτρας, επισημαίνει μεταξύ άλλων τον Ιούλιο του 1998 σε ένα άρθρο του στο «Βήμα» με τον εμβληματικό τίτλο «Ηλεκτρισμοί»: «Αφότου απρόοπτα (ενδίδοντας και σε εφηβικά απωθημένα) δέχτηκα τον ρόλο του Παιδαγωγού στη σοφοκλεία Ηλέκτρα (όπως σκηνοθετικά τον φαντάστηκε ο Δημήτρης Μαυρίκιος), ψάχνω σ' αυτή την κορυφαία τραγωδία τα κρυφά και τα παράξενα της· που περισσεύουν και αφορούν τόσο στην πλοκή της όσο και στα πρόσωπα του δράματος. Το πιο παράδοξο έχει να κάνει με το σκόπιο μπέρδεμα ανάμεσα στο ψέμα και στην αλήθεια· πάντα μέσα στην περιοχική διάσπωση και διαβόητου μύθου των Ατρεϊδών, κληροδοτημένου ήδη από την ομηρική Οδύσσεια στο αττικό δράμα [...].τον στοιχειώδη αφηγηματικό πυρήνα ο Παιδαγωγός τον αναπτύσσει σε μια μεγαλειώδη ρήση 85 στίχων: σύνταξη αριστοτεχνική με πρόλογο, κορμό, ακμή και καταστροφή. Πρόκειται για μοναδική, όσο ξέρω, πλαστή διήγηση στο έργο του Σοφοκλή, αν όχι και των άλλων δύο μεγάλων τραγικών· που αν γυρέψουμε το πρότυπό της, θα πρέπει να ανατρέξουμε στις πλαστές διηγήσεις του Οδυσσέα στην Οδύσσεια· για τις οποίες ο ίδιος ο επικός ποιητής μάς διαβεβαιώνει πως η παραστατική τους αληθοφάνεια καθήλωνε τους ακροατές, που τις δέχονταν ως αληθινές».

Το δίλημμα της ενοχής και της αθωότητας

«Μια αινιγματική τραγωδία», επίσης, θεωρεί τον Οιδίποδα επί Κολωνών, που είχε μεταφράσει, και σχολιάζει στο ομότιτλο κείμενό του, που στεγάζει το βιβλίο του «Έπος και Δράμα. Από το χθες στο αύριο». Αντιγράφω την προτελευταία παράγραφο, όπου ευστόχως συμπεραίνει: «Προσωπικά θεωρώ κορυφαίο διφορούμενο του δράματος το δίλημμα της ενοχής και της αθωότητας του Οιδίποδα, από το οποίο εξαρτά-

ται εν πολλοίς και η εκτίμησή μας για το τέλος της τραγωδίας. Προτείνω να δεχτούμε και εδώ την απόφαση του ποιητή να κρατήσει τον ήρωά του σε εκκρεμότητα, ανάμεσα στην ενοχή και στην αθωότητα. Με την ιδέα ότι οι δύο αυτές εκδοχές στη συγκεκριμένη οριακή περίπτωση του Οιδίποδα εμφανίζονται εναλλάξιμες, ακριβώς επειδή πρόκειται για έναν εξαιρετικά σημαδεμένο ήρωα, που η ζωή και η μοίρα του κινήθηκαν μεταξύ μεγαλείου και αθλιότητας. Αμφίβολο επομένως πρέπει να κριθεί και το τέλος της προκειμένης τραγωδίας, αφιερωμένης στον αινιγματικό θάνατο του Οιδίποδα: μετωρισμένο ανάμεσα στις ευνοϊκές Ευμενίδες και στις αμείλικτες Ερινύες».

Οι ρηξικέλευθες, ωστόσο, έως ανατρεπτικές προσεγγίσεις του Μαρωνίτη στο αρχαίο δράμα και οι πρωτοποριακές ιδέες του για το θέατρο γενικότερα συνάγονται και από το ντοκιμαντέρ «Συνομιλία Κάρολου Κουν και Δ.Ν. Μαρωνίτη», παραγωγής της ΕΡΤ του 1986 σε σκηνοθεσία Ανδρέα Αντωνιάδη. Η συνομιλία τους είχε περιστραφεί στο μεγάλο ζήτημα της ελληνικότητας, τη σχέση Δύσης - Ανατολής και στις ξενόφερτες αντιλήψεις για το αρχαίο δράμα. Επικεντρώθηκε ακόμη γύρω από τα νοήματα του αρχαίου δράματος και το παράδειγμα, που δίνουν σε σχέση με τον αγώνα του ανθρώπου να κατακτήσει τη γνώση. Απόψεις που συγκλίνουν στους δυο μεγάλους Δασκάλους και που τους ανέδειξαν ως κατ' εξοχήν «Ελληνικούς», συνιστώντας την πεμπουσία των λόγων και των έργων τους. Αυτά που αποτελούν κτήματα εσαεί και σήματα κατατεθέντα στην αγέραστη αειθαλή τους μνήμη. Τιμώντας ειδικότερα τον Δημήτρη Μαρωνίτη, που έφυγε πρόσφατα από αυτή τη ζωή, για να βρεθεί στην αληθινή της διάσταση, χρειάζεται να εγκύψουμε στα θησαυρίσματα του θεατρικού του λόγου, για να συνειδητοποιήσουμε βαθύτερα τους φιλολογικούς και φιλοσοφικούς του στοχασμούς για τους στόχους και την αποστολή του ελληνικού θεάτρου στη διαχρονία του.

ART AERILTD

Τόμας Χομπς

Ο Τόμας Χομπς ήταν Άγγλος ελληνομαθής φιλόσοφος, από τους πρώτους διανοητές-θεμελιωτές του σύγχρονου κράτους και ιδρυτής της πολιτικής φιλοσοφίας. Γεννήθηκε στις 5 Απριλίου 1588 και πέθανε στις 4 Δεκεμβρίου 1679.

Ξεκίνησε την καριέρα του ως δάσκαλος της οικογένειας Κάβεντις και έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για τα μαθηματικά και τη φυσική. Ήρθε σε μια από τις πλέον ταραγμένες περιόδους της ευρωπαϊκής ιστορίας. Δεν πρέπει λοιπόν να εκπλήσσει το γεγονός ότι οι θεωρίες του μιλούσαν απαισιόδοξα για την ανθρώπινη φύση.

Οι θρησκευτικοί πόλεμοι στη Γαλλία και οι εμφύλιοι πόλεμοι στην Αγγλία τον έτρεψαν να αναπτύξει μια φιλοσοφία κατά την οποία μόνον η απολυταρχία του κράτους είναι σε θέση να συντηρήσει το δίκαιο και την ειρήνη. Έτσι αρνήθηκε τη δύναμη του θεού δικαίου. Όσον αφορά την ηθική του, θεώρησε ότι το άτομο πρέπει να ενεργεί κατά έναν «χρησιμοθηρικό εγωισμό» αυξανόμενο από το ένστικτο της αυτοσυντήρησης και της θέλησης για κυριαρχία.

Έσσερα χρόνια μετά τον θάνατο του Χομπς, το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης καταδίκασε έργα του και τα έκαψε στην πυρά. Ο Χομπς θεωρείται εκ των πιο σημαντικών φιλοσόφων του φυσικού δικαίου κατά τον 17ο αι. και άσκησε τεράστια επιρροή στις αγγλοσαξονικές πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές θεωρίες.

Το 1651 έγραψε τον Λεβιάθαν, το σπουδαιότερο έργο του. Ο άνθρωπος δεν έχει αγαθή φύση, υποστηρίζει ο φιλόσοφος, αλλά είναι εκ φύσεως εγωιστής και ηδονιστής. Ανεξέλεγκτοι οι άνθρωποι, και καθοδηγούμενοι από την εσωτερική δυναμική, το πιθανότερο είναι πως θα αλληλοκαταστραφούν. Για να διατηρηθεί η κοινωνική ειρήνη, ο Χομπς δημιουργεί κάποιο τέχνασμα, τον Λεβιάθαν, το Κράτος, είτε με τη μορφή της απόλυτης μοναρχίας είτε της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Το σημαντικό στοιχείο είναι ότι αυτό το Κράτος έχει το μονοπώλιο της βίας και της απόλυτης εξουσίας. Ως ανταπόδοση προς τον άνθρωπο το Κράτος ασκεί αυτήν την απόλυτη εξουσία μόνον υπέρ της διατήρησης της κοινωνικής ειρήνης.

Ο Χομπς με τη θεωρία αυτή αρνείται το δικαίωμα επανάστασης εναντίον του κοινωνικού συμβολαίου (έννοια η οποία θα ονομασθεί έτσι αργότερα από τον Λοκ). Όταν όμως ο Λεβιάθαν δεν φροντίζει για την ειρήνη και άμυνα των πολιτών, τότε το συμβόλαιο ακυρώνεται και το κράτος μπορεί να διαλυθεί. Οι άνθρωποι γυρίζουν στον φυσικό νόμο, έως ότου γίνει κάποιο νέο συμβόλαιο.

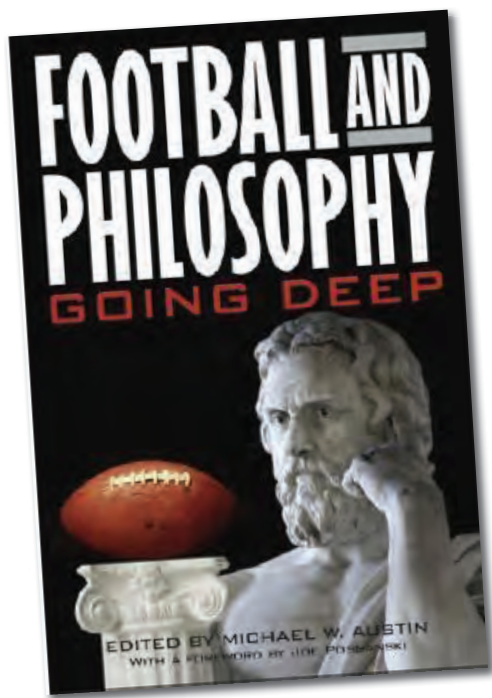
Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε στο www.artaeri.com.
Μακαρίον 71, Λ/σία

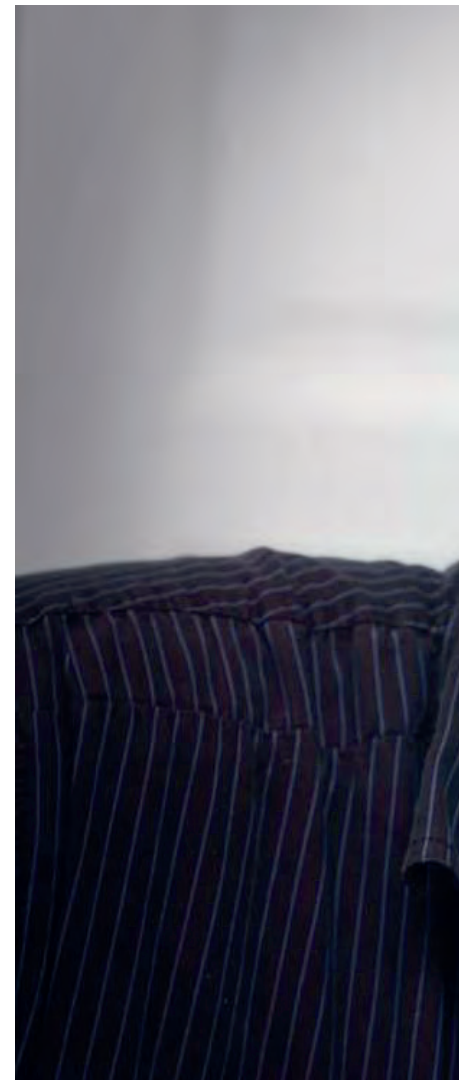
Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Φιλοσοφία και Ποδόσφαιρο

Ενατενίσεις // Εφαρμένους στην άκριτη χρήση του, όπως κι η 'ψυχολογία', με τον όρο 'Φιλοσοφία' συνήθως αποκαλούνται αφοριστικές και 'πιασάρικες' για τους hoi polloi αποφθεγματικές προτάσεις επιτυχημένων προσωπικοτήτων και ινδαλμάτων του ποδοσφαίρου, παικτών και προπονητών

ΤΙΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
titos_christodoulou@hotmail.com

“Κάθε ομάδα είχε την δική της φιλοσοφία” απεφάνθη ο πολύς Πογιατζής, στο πέρας του τελικού του EURO '16. Disputationes philosophiae; Φιλοσοφικές διαμάχες ή συγκρούσεις φιλοσοφιών; Άσπε τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη σας κάτω, φιλομαθείς αναγνώσται. Ό,τι εννοούσε ο τηλεπαρουσιαστής ήταν η στρατηγική των προπονητών της κάθε μίας των φινελίστ: επιθετικό παιχνίδι με εμπιστοσύνη στην, φευ, άσφαιρη ανωτερότητα της η Γαλλία, αμυντική συγκρότηση με αντιπεθέσεις οι δικαιωθέντες Πορτογάλοι.

Εφαρμένους στην άκριτη χρήση του, όπως κι η 'ψυχολογία' (αντί του 'ψυχική κατάσταση'), με τον όρο 'Φιλοσοφία' συνήθως αποκαλούνται αφοριστικές και 'πιασάρικες' για τους hoi polloi αποφθεγματικές προτάσεις επιτυχημένων προσωπικοτήτων και ινδαλμάτων του ποδοσφαίρου, παικτών και προπονητών. 'Η φιλοσοφία μου είναι απλή: κτυπάμε το 'Quarterback!' Παρατίθεται να αφορίζεται στο 'Football and philosophy: Going Deep' (Michael Austin (ed). University of Kentucky, 2008) που στάθηκε αφορμή του παρόντος, ο Αμερικανός προπονητής E. Edwards. Υποτίθεται ότι, κατά την βαρύνουσα εκτίμηση των ιδίων των ποδοσφαιριστών («ποδοπαλογούντων» θα έλεγαν οι αρχαίοι μας), συνοψίζουν τις τεχνικές και τα 'μυστικά', ή και την όλη στάση και προσέγγιση των διασπών στο άθλημα που

διοσφάλισε την ξεχωριστή επιτυχία τους. Ταυτολογίες, οι πλείστες, ώστε να είναι ευμάστα κλισιέ - όπως τα κλασικά και πολυμάστα, πια, 'η μπάλα είναι στρογγυλή', 'το παιχνίδι διαρκεί 90 λεπτά' ή, 'αμέσως μετά το τέλος του αγώνα είναι ο επόμενος αγώνας', από τον προπονητή του γερμανικού θριάμβου στο FIFA World Cup του 1954, Sepp Herberger.

Ακόμα πιο 'πιασάρικοι' είναι οι βαρύνοντες αφορισμοί αν προσκρούουν στην νόρμα του αποδεκτού. Για παράδειγμα, οι 'Νιτσεικές' δικαιώσεις της σκληρότητας και βίας στο άθλημα. Όπως, οι δηλώσεις του προπονητού του Αμερικανικού κολλεγιακού football, Vince Lombardi, που ανελάμβανε αποτυχημένες ομάδες, όπως οι Green Packers, το 1959, και με χαρακτηριστική, θρυλική πια σκληρή περπαχία τους διοσφάλιζε επτά συνεχή πρωταθλήματα NFL, συμπεριλαμβανομένων δύο Super Bowl. 'Η νίκη δεν είναι το παν: είναι το μόνο πράγμα!' είναι η περίφημη δήλωση που του αποδίδεται (μάλλον εσφαλμένα, αλλά παραστατικά), ενώ η σκληρή του επιμονή στην αριστεία συνοψίζεται στον αφορισμό του 'δεν ζητώ τίποτα άλλο από την τελειότητα!' 'Μας μεταχειρίζεται όλους ίσα, σαν σκυλιά', πρόσθεσε την δική του αποφθεγματική, κλασική πια δήλωση παίκτης του 'θρύλου'. Δεν επιμένουν στο 'η μπάλα είναι στρογγυλή' στο αμερικανικό football, διότι εκεί είναι ωοειδής! Παραμένει, όμως το κλισιέ, 'κι οι δύο ομάδες επιδιώκουν την νίκη' (!!!), αυτονόητο, σε ένα άθλημα που ανέδειξε φιλοσοφικά ο υπαρξιστής Σαρτρ με το αμίμητο 'αυτό που περιπλέκει τα πράγματα στο ποδόσφαιρο είναι ότι υπάρχουν κι άλλη ομάδα στο γήπεδο!'

Football and philosophy: «business ethics» as usual!

Σε «business ethics» έχει υποβιβασθεί (ή, «εμπορικά» προβιβασθεί;) η φιλοσοφία στις μέρες μας, τουλάχιστον σε εμπορικά προσανατολισμένα κολλέγια όπως τα ιδιωτικά «πανεπιστήμια» στην Κύπρο. Προσφέρει, ως πρακτική φιλοσοφία, για να ζήσει στα ακαδημαϊκά σαλόνια, εύληπτα ηθικά επιχειρήματα για τις πρακτικές των θετικών επιστημών και, κυρίως, των επιχειρηματικών εφαρμογών τους. Μια ηθική επαναξιολόγηση σε κάθε πεδίο των ανθρωπίνων συναλλαγών και συναναστροφών, όπου τα «πρακτικά» των εμπλεκόμενων, ή... συμπλεκόμενων, αν αυτά αφορούν ανταγωνιστικά αθλήματα όπως το ποδόσφαιρο, καλούν για αποτιμήσεις του ηθικά αποδεκτού ή επανοριοθετήσεις σε μια οκληρά μετακινούμενη ηθική γεωγραφία που αφορά τις ως άνω «νεομισημένες» σε αυτά, άγριες συμπεριφορές. Κύριε Γεωργιάδη, κύριε Γεωργιάδη, τί το αθλητικό, τί το αντιαθλητικό, και τί τ' ανάμεσό των;

Κυριαρχούν, λοιπόν, στο 'Football and philosophy: Going Deep', άρθρα που εστιάζονται στην εγγενή βιαιότητα ενός αθλήματος που διαφημίζεται ως «ανδρικό σπορ», με κύρια αρετή των παικτών του την υπερβολή της τεστοστερόνης, την μαχητική προσήλωση στην νίκη ως επιβολή πάνω στον αντίπαλο, την ανελέητη ανατροπή των αντιστάσεων του, τον θρίαμβο αυτός να ριφθεί εξουθενωμένος στο καναβάτσο. Σε ένα από τα πιο γλαφυρά άρθρα του βιβλίου οι πολεμικές μεταφορές κορυφώνονται, με τον Heather L. Reid να παραβάλλει τους ποδοσφαιριστές με μονομάχους σε ρωμαϊκές αρένες και τους αφιονισμένους από το αίμα θεα-

τές να δακτυλοδείχνουν τον θάνατο του πτημένου. Vae victis, ουαί τοις πτημένοις - κι όχι, Μαγκούνιε αρχισυντάκτη, δεν αναφέρομαι πονηρά στο 4-1 (καθώς τα γράφαμε αυτά) της Manchester United από την Ντόρτμουντ!

Η στρατιωτική ορολογία, όπως «άμυνα», «επίθεση», «σφυροκόπημα» και «πλαγιόκοπηση», ή, και «στρατηγός» (ο Μπέκεντπούερ και, καθ' ημάς, ο Δομάζος) επιμένει σε ένα άθλημα όπου κυριαρχεί το πολεμικό ήθος κι ο σκοπός της νίκης ως του μόνου αποδεκτού αποτελέσματος. Διευκολύνουν πιο πονηρά την νίκη η «εξαπάτηση» ή «προσοποίηση», που εκκαλούν για την ηθική αποτίμηση τέτοιων τακτικών ψεύδους. Όπως τα «The True Nature of Cheating» και «Playing Well Between the Lines», των Marshall Swain και Myles Band, που ερωτούν αν κάθε παραβίαση των κανόνων είναι «cheating» ή, πάλιν, αν η αυστηρή προσήλωση στους κανόνες δεν συνιστά κι αυτή, με τον τρόπο της, μη ηθική συμπεριφορά, αφού παραβιάζει τον κανόνα της αναμενόμενης... μη τήρησης των κανόνων. Στο «They Don't Pay Me to Be Humble», ο Andrew Holowchak εξετάζει το φαινόμενο των υπερφουσκωμένων «εγώ» κι αν αυτό συνάδει προς τις αρχές του ομαδικού παιχνιδιού, ή, αντίθετα, το «εγώ» είναι θεμιτό σε ένα άθλημα που ζει διαφημίζοντας υπέρμετρα τους ήρωές του. Θυμούμαστε ότι κι ο ακραίος φιλελεύθερος Robert Nozick, στο 'Anarchy, State, and Utopia' του επιχειρηματολογεί την θεωρία των δικαιωματικών διεκδικήσεων (entitlement theory) με παράδειγμα την χρυσοφόρο αμοιβή των αθλητικών ταλέντων στα ομαδικά σπορ - εδώ, στην καλαθοσφαίρα. «Εξω

από το γήπεδο είμαστε φίλοι», ακούγεται πολύ συχνά, αλλά ποιο νόημα έχει, τότε, ερωτούν κάποια άρθρα στο βιβλίο, η αριστοτελική φιλία σε ένα τέτοιο ανταγωνιστικό άθλημα ανελέητου ανταγωνισμού των ομάδων αλλά και διαπροσωπικής αντιπαλότητας; Ευνοίτως, τράβηξε στο βιβλίο την προσοχή μας το άρθρο του Daniel B. Gallagher, «Football and Aristotle's Philosophy of Friendship», ο.π.σ. 31. Και πόσο, ώ ηθικοί φιλόσοφοι, μετακινούν τα «γκολποστ» των ηθικών αποτιμήσεων «ωφελιμιστικές» δικαιώσεις στρεβλών ή εγωιστικών συμπεριφορών;

Άλλες φιλοσοφικές σχολές, όπως η φαινομενολογία, που εξετάζει το νόημα φαινομένων όπως αυτά γίνονται αντιληπτά στη συνείδηση, παρέχουν πιο ευφάνταστα όπλα για την φιλοσοφική περιγραφή κι ερμηνεία ποδοσφαιρικών πράξεων κι εννοιών, όπως η «προσοποίηση». «Μην κοιτάς εμένα, κοιτά την μπάλα, εγώ προσποιούμαι, αυτή όχι!», με συμβούλεψε ο μεγάλος μου αδελφός Γιώργος Μεταξάς, προσπερνώντας με σαν άνεμος, όταν, στα δώδεκά μου παίζαμε μπάλα. Δεν μου το έθεσε έτσι, αλλά πολύ αργότερα, στο «Είναι και Μηδέν», εννόησα τον Σαρτρ και την αντίθεση των αδιαφορών στον κόσμο τους όντων «en soi» και των προθετικών όντων «pour soi». Δεν με ξαναπέρασε ποτέ η «en soi» μπάλα του μπαλαδόρου, αξέχαστου φίλου μου!

Διερευνούν φιλοσοφικά οι φαινομενολογοί, λοιπόν, το περίπλοκο κι αμφίσημο φαινόμενο της κίνησης της ντριμπλίας (dribble, αγγλιστί), μια δημιουργική παράσταση εαυτού εν κινήσει που δεν μπορεί εύκολα να αναλυθεί με τους όρους της συνείδησης του σώματος ή των δεξιοτήτων επινοητικής κι

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Ο Terry Eagleton.

ευέλικτης προσαρμογής. Η φαινομενολογία, εδώ, συναντάται με τους υπαρξιστές για να κατανοηθεί πώς μπορεί κάποιος συνειδητά να υπερβεί τις προβλέψεις των άλλων σε ό,τι αφορά την δυναμική του σώματός του, παίζοντας με τις κοινωνικές νοηματοδοτήσεις των ενσωματωμένων πρακτικών και συνηθειών. Η «προσποίηση», σε μια σύνθεση, εδώ, της δυναμικής του παιγνιδιού και του κοινωνικού του πλαισίου, σε έναν οντολογικό ορίζοντα που ξεπερνά την συνείδηση του σώματος για να περιλάβει τον άλλο και τις προσδοκίες του, που δημιουργούνται για να εξαπατηθούν.

Κι είναι, πάλι, η υπαρξιστική φαινομενολογία που εξετάζει οριακές υπαρξιακές καταστάσεις όπως ο καταδικασμένος στο περιθώριο του παιγνιδιού μοναχικός, εκκεντρικός, συχνά διασυρμένος και στόχος του μίσους στην ήττα τερματοφύλακας, η δράση του οποίου συνιστά το 'τέρμα' μιας φάσης, όχι οργανικό της μέρος. Κλασικό το αυτοβιογραφικό βιβλίο του ερασιτέχνη τερματοφύλακα Francis Hodgson, «Only the Goalkeeper to Beat» που ακολούθησε, 15 χρόνια αργότερα ένα πιο ισορροπημένο και λιγότερο κλαυθμηρό «The Outsider», του επαγγελματία τερματοφύλακα Jonathan Wilson. Η, πάλι, η υπαρξιακή 'εξορία' των εν λήθη κι ανυπαρξία παικτών στον πάγκο (Emily Ryall (2008). Being on the Bench: An Existential Analysis of the Substitute in Sport. Sport, Ethics and Philosophy 2 (1): 56-70).

Περί νοήματος - προτάσεων, ζωής ή ποδοσφαίρου

Σε μεγάλη, εξ άλλου, ζήτηση στις ψυχοψακτικές ημέρες μας της μετανεωτερι-

κής αβεβαιότητας, το 'νόημα της ζωής'. Κυριαρχούν, στα ράφια των ευπωλήτων φιλοσοφικά βιβλία με θέμα την ηθική κρίση των 'απωλήτων' 'Απολύτων'. Ξεθεμελιωμένο από τις παλαιές θρησκευτικές και φιλοσοφικές, αξιακές της ζωής, πίστεις και βεβαιότητες το 'νόημα της ζωής' καθήντισε στις μέρες μας προβληματικό, στέλλοντας ως 'καταναλωτές' τους έρμαιους ζητητές του όχι να εξετάσουν τους λόγους για την 'έλλειψη νοήματος' στις ζωές μας, αλλά να αρπαχτούν από παντοίτροπα υποκατάστατα, ευκόλως κι ετοιμώς προσφερόμενα από τον πονηρό λόγο της νεωτερικότητας. Κερδαίνουσας, βέβαια, από τα εμπορικοποιημένα ευτελή με τα οποία 'γεμίζει' τα κενά που η ίδια δημιουργεί. Ξεφυλλίζουμε το βιβλίο 'Το Νόημα της Ζωής' του εξαιρετου

που τις πολιτικοποιεί σε ανατρεπτικό, βομβιστικό δόγμα.

Κορυφαίο ανάμεσά τους, γεμίζοντας όχι μόνο 'top-shelf' αλλά κερκίδες ολόκληρες, το ποδόσφαιρο. Κι η θρησκεία του. Ως θρησκεία το χαρακτηρίζει, άλλωστε, κι ο Terry Eagleton (όπ.π. σελ. 49) κρίνοντας, μάλιστα, ότι υποκαθιστώντας ένα σύνολο από παραδοσιακά τιμημένα ή λατρευτικά λάβαρα, όπως η θρησκευτική λατρεία, η εθνική κυριαρχία, η προσωπική τιμή κι αξία και η εθνική ταυτότητα, νοηματοδούσες αξίες για τις οποίες ήταν έτοιμοι οι άνθρωποι να θυσιάσουν, έχει το ποδόσφαιρο αναχθεί, ειδικά σε μια εποχή χριστιανικού και ισλαμικού φονταμενταλισμού, όχι απλά, ως θρησκεία, σε «όποιο των μαζών», αλλά σε 'κρακ' του εκστατικού αφιονισμού τους. Ζουμάρουν με επι-

νότητας, που βακχεύει στην θέα, στην γεύση του αίματος και του 'σπαραγμού' του αντιπάλου. Εξηγείται, έτσι, γιατί η ητλεόραση ποτέ δεν επαρκεί στην προσφορά αυτού του αισθήματος διθυραμβικού θιάσου και μανικής, ερωτογόνου υπερβολής της συλλογικής ταυτότητας. Είναι απαραίτητη, εδώ, η φυσική εγγύτητα, η συμμετοχή στην αγέλη, το αίσθημα του 'running with the pack' που προσφέρει η κερκίδα. Adeste fideles.

Φιλοσοφία επί χορτοτάπητος...

«Αυτό είναι το ποδόσφαιρο», ad nauseam ακούγαμε να αποφαίνονται με φιλοσοφική διάθεση οι ητλεσκολιαστές των αγώνων του EURO '16. Δεικτικός ορισμός (ostensive definition), με μια δόση στωϊκής αποδοχής, «γιατί» να συμβαίνουν τέτοια απρόοπτα, τέ-

ερμηνευτού της μετανεωτερικότητας, Terry Eagleton ('The Meaning of Life', Oxford UP 2007, σε ελλ. μτφ στις εκδόσεις Θύραθεν), για να απολαύσουμε το ειρωνικό κέφι με το οποίο απαριθμεί ο φιλόσοφος τα top-shelf αυτά υποκατάστατα νοήματος: σεξ, lifestyle, γκουρού ή θρησκείες κάθε λογής και προελεύσεως, κατά προτίμησιν εξωτικές ή μυστικιστικές, ή τον φονταμενταλισμό

μονή οι κάμερες σε πρόσωπα οπαδών στις κερκίδες, συσπασμένα από αγωνία κι έκσταση, ζητώντας ίδια αφοσίωση από μας, σαν τα εικονίσματα των μαρτύρων στις εκκλησίες.

Ως πηγή υπερβατικού, περίπου, νοήματος, το ποδόσφαιρο εμβαπτίζει ανατακτικά και σωτηριολογικά σε αισθήματα μιας λυτρωτικής από τις ευθύνες του εαυτού, διονυσιακής μανικής κοι-

τιες ανατροπές των προσδοκιών και των σχεδίων μας στο ποδόσφαιρο. Και γιατί, αποθαυμάζει ο εκφωνητής, αγαπούμε κι εκλυόμαστε στο ποδόσφαιρο, ως το άθλημα τέτοιων ανατροπών.

Συμφύρει, δηλαδή, η φιλοσοφούσα δεικτική φράση μια ηθική διάσταση και μια αισθητική. Τα εγχειρήματα της ζωής ενέχουν τον κίνδυνο ανατροπών των ελπίδων και σχεδιασμών μας, για

τις οποίες πρέπει να είμαστε ηθικά έτοιμοι. Κι ότι εδώ έγκειται άλλωστε η ομορφιά της ζωής: το καθαριστικό αίσθημα της ντισεϊκής αισθητικής δικαίωσης της τραγικότητάς μας ως 'περιπέτειας', αφνίδιας ανατροπής των συνθηκών της ζωής. Αυτό είναι το ποδόσφαιρο, όπως δεν είπε ο Σοφοκλής. Τοσούτον όσον δόξαι, και δόξαν' αποκλίνει', όπως είπε, συμπεραίνοντας ο τραγικός χορός στον Οιδίποδα Τύρανο. Αισθητική λοιπόν δικαίωση της τραγικότητας, όπως 'η μοναξιά του τερματοφύλακα πριν το απρόσμενο πέναλτι' στο 45ο λεπτό του ημιτελικού Γερμανίας - Γαλλίας. Κι η φιλοσοφική αντίληψη της ελληνικής τραγωδίας από τους Ρομαντικούς και τον Γερμανικό ιδεαλισμό. Καλύτεροι, μέχρι τότε, οι Γερμανοί (και το φαβορί του τουρνουά, ως Παγκόσμιοι πρωταθλητές) έπεσαν ως οι 'μεγάθυμοι' της Ελληνικής Τραγωδίας. Ανώτεροι, αλλά τα όρια διαγράφοντας των ανθρωπειών. Έρμαιοι κι 'αθύρματα', παίγνια και 'κλωτσοπατινάδα' της μοίρας. Διά των τοιούτων παθημάτων περαίνουσα κάθαρση. Στα δίκτυά της. Και με τον τερματοφύλακα, τόσο συχνά, να πέφτει στην αντίθετη μεριά!

Ό,τι, ακριβώς, έχουν κατά νου οι ητλεοπτικοί αθλητικοί παρουσιαστές, με τις τόσες παραπομπές τους στον Χαίντερλιν, τον Σίλλερ και στον Έγκελο στις μεταδόσεις τους. Και στον Αλμπέρ Καμύ, γνωστό τερματοφύλακα στα νιάτα του, και φιλόσοφο του παραλόγου, βραβευμένο το 1957 με το Νόμπελ Λογοτεχνίας. Που μας εξήγησε όχι μόνο να επιζητούμε να δεχθούμε με φιλοσοφική διάθεση την φύση του ποδοσφαίρου, αλλά, ζώντας το ποδόσφαιρο με όλο το είναι μας, όπως ο ίδιος όταν έπαιζε, οτιδήποτε έπαιζε στην ζωή, να διδαχθούμε φιλοσοφικές αλήθειες από αυτό. Η συνάντηση φιλοσοφίας και ποδοσφαίρου, δηλαδή, δεν αφορά μόνο στην ξερολική φιλοσοφική μας 'πολυθρονική' θεωρία του αριστοτελικού 'έστι του φιλοσόφου περί παντός δύνασθαι θεωρείν'. Το ποδόσφαιρο προσφέρεται και για να αντλούμε φιλοσοφικά νοήματα από αυτό: «ό,τι γνωρίζω από ηθική και καθήκοντα το έμαθα από το ποδόσφαιρο», μας κατέλιπεν ο Αλμπέρ Καμύ αποφθεγματικά.

«Αυτή είναι η ομορφιά του ποδοσφαίρου!» Δεικτική κι αισθητικής υψής η εμφατική αναφώνηση του κ. Πογιατζή! Η πιο συναρπαστική συζήτηση στο 'Football and Philosophy' αφορά μια προσπάθεια φιλοσοφικής θεμελίωσης της ομορφιάς του ποδοσφαίρου, με αναφορά στα επιχειρήματα της Τρίτης Κριτικής του Καντ, δηλ. της Αισθητικής του. Συζήτηση που διαφωτίζει στο να καταδείξει ότι δεν μπορεί να διαφωτίσει. Η ομορφιά δεν είναι εννοιακή, δεν υπάρχουν επαρκείς περιγραφές ή όδηγες της. Μας αποκαλύπτεται ως υπερβατική, ως το «υψηλό» (sublime). Χωρίς εξωτερικά προς αυτήν χρηστικά ενδιαφέροντα, και ως αυτό που είναι. Διανοίγει σε αυτή όχι ο λόγος αλλά η φαντασία. Το ωραίο δεικνύεται, δεν αποδεικνύεται. Απόδειξη ότι μας αρέσει, μας συνεπαίρνει. Κυκλική, ναι, αλλά δεν είναι κάθε κύκλος φαύλος. «Αυτό είναι το ποδόσφαιρο!» Και θα μπορούσες να προσθέσεις, κ. Πογιατζή: «Διότι αυτό είναι αυτό. Κι εμείς είμαστε αυτοί!»

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Σάμπα, ζούγκλα, φαβέλα, καρναβάλι και σινεμά

Ανάλυση // Ενόψει της μεγάλης ολυμπιακής γιορτής του Ρίο, προτείνουμε μερικές αξιόλογες ταινίες οι οποίες συνθέτουν ένα πολύχρωμο κινηματογραφικό μωσαϊκό της Βραζιλίας

ΛΟΓΓΙΝΟΣ ΠΑΝΑΓΗ

Orfeu Negro

Ο Μπρένο Μέλο έπαιζε ποδόσφαιρο στη Σάντος του Πελέ, όταν τον ανακάλυψε ο Γάλλος σκηνοθέτης Μαρσέλ Καμί. Έτσι, έμελλε να γράψει ιστορία, όχι ως ποδοσφαιριστής αλλά ως ο Orfeu Negro, δηλαδή ένας οδηγός τρόλεϊ ο οποίος τριγυρνάει χορεύοντας στις φαβέλες του Ρίο μαζί με την Ευρυδίκη του (Μαρπέσα Ντόου). Αυτή η σύγχρονη εκδοχή του αρχαιοελληνικού μύθου μετέφερε τους σινεφίλ από τα βόρεια, γκρίζα τοπία του Μπέργκμαν, στα οποία ήταν συνηθισμένοι, στον πολύχρωμο, φανταχτερό κόσμο του βραζιλιάνικου καρναβαλιού. Πρόκειται για μια ανεπανάληπτη μουσικοχορευτική πανδαισία, ένα αγεωγράφητο ύμνο στη χαρά της ζωής, ο οποίος φαντάζει τόσο πηγαίος που απωθεί την οποιαδήποτε ανάλυση και κριτική. Χάρη σε αυτή την ταινία, η Ευρώπη ανακάλυψε την μπόσα-νόβα και επικαίρησε να επαναπροσδιορίσει το είδος του art-house φιλμ. Το μεθυστικό άρωμα του «Orfeu Negro» εξακολουθεί να εμπνέει τους δημιουργούς του σινεμά και όχι μόνο. Χαρακτηριστικά, ο Αμερικανός πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα το θησαυρίζει στην αυτοβιογραφία του, ως το αγαπημένο φιλμ της μαμάς του.

Linha de Passe

Ο Βάλτερ Σάλες είναι ένας από τους πιο σημαντικούς κινηματογραφιστές στη Λατινική Αμερική. Το «Motorcycle Diaries», εκείνη η υπέρροχη ταινία δρόμου σε δύο τροχούς με οδηγό τον Τσε Γκεβάρα, μας είχε συστήσει στο μαγικό ύφος των ταινιών του. Εδώ, κατευθύνει την κάμερά του στη ζούγκλα της πόλης, δημιουργώντας ένα πανέμορφο, αλλά πονεμένο οπτικοακουστικό παζλ. Με τη δύναμη του μοντάζ και των έντονων χρωμάτων του Σάο Πάολο, μας εισάγει στις ζωές τεσσάρων αδελφών που αγωνίζονται να σώσουν τον εαυτό τους. Η σκληρότητα των όσων αναπαριστά θυμίζει ώρες-ώρες την «Πόλη του θεού», αλλά όλα μαλακώνουν λόγω της ποιητικής του προσέγγισης. Η Σάντρα Κορβελόνι, στο ρόλο της μητέρας, είναι ένα πανανθρώπινο σύμβολο, λιγάκι σαν τη «Mamma Roma» του Παζολίνι. Ο Χρυσός Φοίνικας στις Κάννες για την ερμηνεία της ήταν μια πανάξια επιβράβευση.

Cidade dos Homens

Τη συνταγή την είχαμε γνωρίσει και από την καλή και από την ανάποδη στην «Πόλη του Θεού»: Κάμερα που τρέχει, φωτογραφία λουσιμένη μέσα σε πολύχρωμα φίλτρα, γρήγορο μοντάζ και περιπλάνηση στις παραγκουπώλες του Ρίο. Οι Βραζιλιάνες καλλονές να λιάζονται στις παραλίες της Κοπακαμπάνα και τα πιτσιρικά να επιδίδονται σε αγώνα επιβίωσης μέσα στους κακόφημους δρόμους της μεγαλόπολης: Το απόλυτο κοντράστ, σε ένα σοκαριστικό δείγμα νεορεαλισμού αλλά βραζιλιάνικα. Ο Μείρηγιες έκτισε πάνω στο μικρό εκείνο αριστούργημα μια διεθνή καριέρα, ενώ ακολούθησε η τηλεοπτική «Πόλη των ανθρώπων». Από εκεί ξεπήδησε το άτυπο ριμέικ, με τον Μείρηγιες να περιορίζεται σε ρόλο παραγωγού. Αυτή τη φορά, το σοκ μετριάζεται και ο σκηνοθέτης Πάολο Μορέλι μοιάζει να παλεύει με την ιστορία. Από τη μάχη βγαίνει βέβαια νηπιμένος. Όμως, η ιστορία ενηλικίωσης που αφηγείται δεν παύει να μας συγκινεί σχεδόν το ίδιο με τα... μακρινά ξαδέλφια από την Ινδία του «Slumdog Millionaire».

The burning season

Οι ηγέτες που επιδίδονται σε ατέρμονες συζητήσεις σχετικά με το περιβάλλον, ας ρίξουν μια ματιά σε αυτή την ταινία. Θα μάθουν έτσι την ιστορία του Τσίκο Μέντες, ενός μάρτυρα του δάσους του Αμαζονίου. Ο Μέντες θυσιάστηκε στον βωμό των μεγάλων συμφερόντων, όταν οι μεγαλοκτηματίες της περιοχής πήραν τον νόμο στα χέρια τους και αποφάσισαν να τον κάνουν να σωπάσει. Η θυσία του ενέπνευσε τον Πολ ΜακΚάρντνεϊ και άλλους καλλιτέχνες της ποπ μουσικής, που ένωσαν τη φωνή τους μαζί του. Η τηλεταινία του HBO καταγράφει την καταστροφή του δάσους και τον αγώνα του Μέντες μέσα από μια βίαιη άρνηση στην εξουσία, στον δρόμο που χάραξε ο Μαχάτμα Γκάντι. Κάποιοι στενόμυαλοι κριτικοί κόλλησαν στο γυμνό, αγνοώντας ότι αυτή είναι μια προσφιλής μορφή διαμαρτυρίας σε θέματα περιβάλλοντος. Ο τιμημένος με Χρυσή Σφαίρα Ραούλ Τζούλια, σε έναν από τους τελευταίους του ρόλους, ερμηνεύει υποδειγματικά τον εν λόγω ακτιβιστή. Τα βραβεία απευθύνονται όχι μόνο στην ταινία, αλλά και τον ευγενικό σκοπό τον οποίο προσβέυει.

Mutum

Μια μαγευτική ταινία για τον παιδικό ψυχισμό που έκανε πρεμιέρα στο Δεκαπενθήμερο των Σκηνοθετών στις Κάννες, αλλά δεν είχε τη συνέχεια που της άξιζε. Ο μικρός, ερασιτέχνης πρωταγωνιστής (Τιάγκο Ντα Σίλβα Μαρίζ) είναι εξαιρετικός στον ρόλο του παιδιού που προσπαθεί να τα βγάλει πέρα μέσα σε μια εντελώς δυσλειτουργική οικογένεια. Η ιστορία λαμβάνει χώραν στο ομώνυμο, απομονωμένο χωριό της Βραζιλίας και είναι βασισμένη στο μπρεστ-σέλερ του Γκιμαράες Ρόζα: «Campo Geral». Σίγουρα δεν είναι ό,τι πιο εμπορικό έχει περάσει από την οθόνη, αλλά πρόκειται για μια ταινία που ευαισθητοποιεί τους μεγάλους γύρω από τα προβλήματα των μικρών. Και αυτό είναι κάτι που δεν το βλέπουμε να συμβαίνει συχνά στον κινηματογράφο.

OSS 117: Rio ne repond plus

Όσοι βιαστούν να κατηγορήσουν αυτή τη θαυμάσια γαλλική σειρά πρακτορικών κωμωδιών ότι κοπιάει τις ταινίες Τζέιμς Μποντ και τη σατιρική εκδοχή του Όστιν Πάουερς, είναι καλύτερα να το ξανασκεφτούν. Βλέπετε, τα βιβλία στα οποία είναι βασισμένη προηγούνται του πράκτορα 007 κατά τέσσερα χρόνια! Υπάρχουν συνολικά 283 βιβλία, μερικά από τα οποία ευτύχησαν να βρουν τον δρόμο για τη μεγάλη οθόνη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η γαλλική εκδοχή του 007 πάει στο Ρίο και δεν χρειάζεται να είναι κάποιος μάντης για να καταλάβει ότι θα χορέψει και σάμπα. Εξάλλου, είναι το λιγότερο παλαβό που θα κάνει, αν σκεφτείς ότι καταλήγει να παλεύει με Ναζί πάνω στο δεξί χέρι του πελώριου αγάλματος του Χριστού... Ο πράκτορας αυτός, ως γνήσιο τέκνο των sixties, δεν έχει κολήματα να δηλώσει, με πάσα ελαφρότητα, σεξιστής και αντισημίτης. Είναι όμως μέρος της σάτιρας της ταινίας, που αναβιώνει θαυμάσια το κλίμα της εποχής μέσα από εντυπωσιακά σκηνικά, κοστούμια, αλλά και παλιομοδίτικα οπτικά εφέ. Ο πρωταγωνιστής Ζαν Ντεζαρντέν (που μοιράστηκε με τον σκηνοθέτη Μισέλ Χαζαναβίτσιους τον οσκαρικό θρίαμβο του «The Artist») παίζει πρόθυμα μιαν αξιολάτρευτη καρικατούρα.

www.simerini.com.cy

Βιβλιονηλασίες // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Μια ζωή-Πέντε διηγήματα για ένα θέμα

Κυριάκος Στυλιανού

Ο Κυριάκος Στυλιανού, μετά τις δύο προηγούμενες διηγηματικές συλλογές του, «Μεταμεσονύκτιοι αναλογισμοί» και «Σκυτάλη», με τη νέα του ιδιωτική έκδοση του 2015, που κατανέμει σε 88 μικρομεγέθεις σελίδες πέντε αυτοτελή αλλά και ομόκεντρα διηγήματα υπό τον τίτλο «Μια ζωή» στους πολλαπλούς κύκλους της βιολογικής εκδοχής και της υπαρξιακής της περιδίνησης, φαίνεται ότι εμμένει στην καλλιέργεια του είδους, προσβλέποντας στην καρποφορία μιας σταθερής ανεκτικτικής πορείας.

Οι αφηγηματικές περιδιαβάσεις και οι υφολογικές προσεγγίσεις της πορείας αυτής δεν περνούν από τους γνώριμους δρόμους της ευθύγραμμης πλοκής, αλλά συστρέφουν τα νήματά της σε σπειροειδείς ανακυκλώσεις αλληγορικής πολυσημίας και νοηματικής αποκρυπτογράφησης. Έτσι, με τα υπερρεαλιστικά σύνεργα της νεωτερικής γραφής, μέσα από πρωτοπρόσωπους ενδιάθετους διαλόγους και τριτοπρόσωπες αναφορές ταύτισης του αφηγητή με το alter ego του πρωταγωνιστή, θραύει τον ασφυκτικό κλοιό του πραγματιστικού ή φαινομενικού χωροχρόνου, διανοίγοντας τα φαντασιακά τοπία της ονειρικής πραγματικότητας και της οραματικής αναζήτησης. Με ζωντανή έκφραση ενεστωτικής παραστατικότητας είτε αναδιηγηματικής εξιστόρησης σε παρωχημένους χρόνους, ο συγγραφέας μάς μεταφέρει σε εσωτερικές σκηνές συναισθηματικών δρώμενων και ψυχοδιανοητικών δράσεων, για να αποκωδικοποιήσουμε μαζί με τα επιμέρους μηνύματα την κεντρική ιδέα «της ζωής» από τις αρχέγονες όψεις της μέχρι τις τραγικές διαστάσεις της σημερινής αδιέξοδης πραγματικότητας.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο, ομώνυμο της συλλογής, διήγημα υποστασιοποιείται το έμβρυο σε σκεπτόμενο πρόσωπο, που μεταβαίνοντας από την άγνοια στη γνώση για το φύλο του, συνειδητοποιεί το τίμημα της μετέωρης μοναξιάς έναντι της ενδομήτριας ελευθερίας. Εντούτοις, μέσα στη μητρική αγκαλιά υπερβαίνει την ανασφάλεια και τα φοβικά σύνδρομα από τον απάνθρωπο κόσμο των πολεμικών σειρήνων.

Για τούτο, σε ένα οιονεί οιδιπόδειο σύμπλεγμα δεν μπορεί να αποκοπεί από τον αδράτο πλιν αισθητό ομφάλιο λώρο της μητέρας, που κάτω από την άνιση αναμέτρηση με την εξουσιαστική πατρική δύναμη τον δένει ακόμη πιο πολύ ως υποκατάστατο στοργικής εξισορρόπησης, αναζητώντας το στο κορίτσι της παιδικής αθωότητας και των εφηβικών σκιρτημάτων και

αργότερα στη σύντροφο της ζωής του είτε στο καταφύγιο της εξωσυζυγικής ερωμένης. Μια τέτοια όμως επώδυνη διαδρομή μέχρι το τέλος του κύκλου, που ταυτίζεται με την αρχή του, περνά από παλινδρομήσεις εξουσιαστικών μεταμπίσεων του φαλλοκράτη συζύγου, του επαγγελματικού προϊστάμενου και του έντρομου πατέρα πίσω από την ανδροκρατούμενη πατριαρχική σκιά, που βλέπει να ακολουθεί τον γιο και την κόρη του στους διαιωνιζόμενους ρόλους των φύλων. Προπάντων τρομάζει μπροστά στην απονέκρωση της ερωτικής ζωής, αλλά και αναθαρεί νεκρώνοντας τον Φόβο.

Στο διήγημα «Το όνειρο», αφουγκραζόμαστε απόηχο από τη «δίκη» του Κάφκα στον δυσδιάκριτο διαχωρισμό ονείρου και πραγματικότητας. «Οι τρεις άντρες» δεν είναι «ο δικηγόρος-ο εργοστασιάρχης-ο ζωγράφος» του εμβληματικού Καφκικού μυθιστορήματος, παρά μόνο η άλλη εξουσιαστική μορφή του πατέρα, που σχηματίζεται στο βλοσυρό τρίπτυχο του δικαστή, του ιερέα κι ενός τρίτου με μωπικά γυαλιά, που δεν παραπέμπει μόνο στον δάσκαλο αλλά και συνεκδοχικά σε οποιοδήποτε φορέα εξουσίας, δημιουργώντας στον διηγηματικό ήρωα συμπτώματα ενοχής χωρίς το δικαίωμα απολογίας.

Στο τρίτο διήγημα, που επιγράφεται «Ταυτότητα», δίνεται ανάγλυφη η εικόνα ενός σύγχρονου νέου, που απομονώνεται με τις ώρες στο δωμάτιό του, καπνίζοντας, σερφάροντας στο διαδίκτυο και γράφοντας ενίοτε στίχους σε «σκεπτόμενα κωλόχαρτα». Η τρίτη του ενασχόληση, που με σαρκαστική κυνικότητα αποτυπώνεται εδώ, αναδεικνύει την «αντισυγγραφική» ταυτότητα μιας πλειάδας φερόμενων σήμερα ως συγγραφέων χωρίς προσωπικό συγγραφικό εκτόπισμα, που μόνο στον απρόσωπο κυβερνοχώρο μπορούν να δηλώνουν την ύπαρξή τους.

Στην «Υστατη στιγμή» του προτελευταίου διηγήματος αναδεικνύεται το θέμα της ευθύνης και της μνήμης, η απεμπόληση των οποίων επαναφέρει τον άνθρωπο στην εμβρυϊκή κατάσταση της ανυπαρξίας, που σε αντίθεση με την Κουντερική «αβάστακτη ελαφρότητα του είναι» «παρέχει τη δυνατότητα ενός ανώδυνου βάρους». Ενώ ο συμβολικός πλικιωμένος θυρωρός, κλείνοντας τον κύκλο της ενιαίας αυτής διηγηματικής θεματικής, ανακαλύπτει ξανά τη σωστική παντοδυναμία του έρωτα.

Ωστόσο, θα αναμένουμε τον Κυριάκο Στυλιανού να ανοίξει με τη δύναμη της ευρηματικότητας του αφηγηματικότητας ένα νέο κύκλο συγγραφικής αποκάλυψης.

Ιδεοσκόπιο // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Δ. Ν. Μαρωνίτης, ο Φιλολόγος συνομιλητής του Ομήρου και των Τραγικών

chrysothemisch1@gmail.com

Της ουσιαστικής μετωνυμίας περιττεύει ή υπολείπεται η όποια προσδιοριστική επιθετολογία, περιγραφική επιμέρους πτυχών της πολυσιδούς προσωπικότητας και χαρακτηριστική του πολυδιάστατου έργου του. Καθώς ο Δημήτρης Μαρωνίτης, που έφυγε πρόσφατα, καταξιώνοντας το μέτρο των γήινων ημερών του με το επίμετρο της διαιωνίας πνευματικής του παρουσίας, υπήρξε ο Φιλολόγος της έλλογης κατηγορικής προστακτικής: ο ενάγωνιος μαχητής και ο περιπαθής εραστής του λόγου από τα άδυτα της μυσταγωγικής του τελετουργίας μέχρι τις κορυφογραμμές της αείζωνς κλασικής μαθητείας και έως τις ακρόρειες της νεοελληνικής ζωντανής συνέχειας της παιδείας μας. Εξού και ο Φιλολόγος των ειδικών ενδιαφερόντων και των γενικότερων νομοτελειακά αναζητήσεων στη διαλεκτική λειτουργία μιας πολυειδούς εντρυφήσης και τη δραστηκή εντελέχεια μιας αξιοθαύμαστης αποστολής. Αυτής που βγαίνει από τα σχολαστικά στεγανά του φιλολογικού σπουδαστηρίου και «κατεβάζει τους αρχαίους από το εικονοστάσι», δικαίωνοντας τον καλό πανεπιστημιακό δάσκαλο και τον διά βίου παιδαγωγό. Έναν ζηλευτό μέντορα, που γεώρησε την εύφορη σπορά της αρχαιογνωσίας και αρχαιογλωσσίας, για ν' ανθίσει το δέντρο της νεογνωσίας και νεογλωσσίας με τα μεταφραστικά σύνεργα της αποδοτικής ευστοχίας και μιας εμπνευσμένης οζυκόρυφης γραφίδας με τη σφραγίδα της ιδιότυπης ευρηματικής αποτύπωσης.

Για τον Μαρωνίτη λοιπόν της φιλολογικής παιδαγωγίας εν αρχή ην ο Λόγος, όχι απλώς ως παρεμβατικός στα πολιτικά και πολιτισμικά πράγματα, αλλά ως υπέρτατη σύλληψη νοήματος και ως γλώσσα αισθητικής και αισθαντικής έκφρασης για τη μέθεξη των ιδεών, την πρόσληψη των αναστοχαστικών συνειρμών και τη μετάληψη των εύχων «ηδονικών» κραδασμών.

Τόσο της δεύτερης δημιουργικής γραφής όσο και της πρωτογενούς εύκαρπης συγκομιδής «με την δική του έκφανση του ωραίου», που ιδιαίτερος συγκινεί και ευλόγως καθηλώνει. Γιατί η συνεκτική δομή της φιλοσοφημένης δοκιμακτικής του σκέψης αρχιτεκτονείται δρισοτεχνικά και γεωμετρείται με τις ορίζουσες νέων φραστικών σχημάτων, ανατέμνεται με τη ρηξικέλευθη αντιδογματική σμίλη ανατρεπτικών είτε «αρετικών» επιχειρημάτων και ανασυντίθεται σε εξορθολογισμένα επαγωγικά πειστήρια. Με τη δύναμη της δρισοδικτικής προβληματικής, της ευθύβουλης αιχμηρής κρίσης και τη μορφοπλαστική δυναμική της ιδιόλεκτης σαγήνης εναρμονίζεται έτσι η σύζευξη σημειώντων και σημειομένων. Συναφώς τεκμηριωτικά τα παραδείγματα στις φιλολογικές αναλύσεις λογοτεχνικών έργων, τα βιβλιοκριτικά σημειώματα και τα αρθρογραφικά του κείμενα στις επί σειράν ετών επιφυλλίδες και τις ευρείες αναγνωσιμότητας δικές του στήλες του «Βήματος». Δείγματος χάριν το εύγλωττο απόσπασμα του μελετήματος «Διδακτικός Σεφέρης», μια από τις δεκατρείς «Διαλέξεις» του ομώνυμου βιβλίου του: «Ο Σεφέρης είδε στην ποίηση την ασφαλέστερη μέθοδο για την "απόσβεση του εγώ", όπως έλεγε, μέσα στο "εμείς" του Μακρυγιάννη - η μέθοδος αυτή έγινε προοδευτικά (από τη "Στροφή" ως τα "Τρία κρυφά ποιήματα") συντελεσμένη πράξη γραφής και ζωής. Η ποιητική πρόταση για "απόσβεση του εγώ" δεν συνεπάγεται βέβαια διάλυση της προσωπικότητας μέσα στον κυλό οποιασδήποτε μάζας. Πρόκειται για μόρφωση της προσωπικότητας πέρα και έξω από τον εγωκεντρικό κλοιό, σε συνάρτηση προς το διαχρονικό και συγχρονικό μας περιβάλλον. Η συλλογική αυτή σύσταση του σφαιρικού λόγου δεν παραχωρεί εντούτοις τίποτε στην πολιτικολογία: την διαπερνά και την ελέγχει, ψάχνοντας για τον ανθρωπογνωστικό βυθό της υπεύθυνης πολιτικής συμπε-

ριφοράς. Για τον Σεφέρη η ποίηση και ο ποιητικός βίος συστήνονται ως πεδίο άσκησης της ανθρωπίνης αρετής, κατά το πρότυπο του Ομήρου και των τραγικών της κλασικής αρχαιότητας».

Ωστόσο, πλην του Ηροδότου και του Ησιόδου, ο Όμηρος και οι Τραγικοί έγιναν και δικά του πρότυπα ποιητικού βίου, αναδεικνύοντας την αναγνωστική και μεταφραστική συνομιλία μαζί τους σε στίβο πολύχρονης αγωνιστικής αφοσίωσης. Οι μονογραφίες του σε ενδιαφέρουσες θεματικές των Ομηρικών επών, της λυρικής ποίησης και του δράματος με αποκορύφωμα τις μνημειώδεις μεταφράσεις του των ραψωδιών της Οδύσσειας και της Ιλιάδας, καθώς και τριών τραγωδιών του Σοφοκλή, «Αίας», «Οιδίπους επί Κολωνώ» και «Αντιγόνη», συνιστούν κτήμα εσαεί. Όσον αφορά στην τελευταία του μετάφραση της Σοφοκλείας τραγωδίας, που από την Επίδαυρο θα μεταφερθεί τον Σεπτέμβριο στα αρχαία μας θέατρα, ο Μαρωνίτης τη θεωρούσε «την πιο παρεξηγημένη του αρχαίου δράματος». Είχε επισημάνει επίσης τα εξής: «Πιστεύω ότι θα υπάρξει η ευκαιρία να αντιμετωπιστεί διαφορετικά, κι όχι μέσα από την ευκολία με την οποία ερμηνεύεται η κόντρα της Αντιγόνης με την εξουσία. Αυτό που θέλει να υπερασπιστεί για μένα η Αντιγόνη είναι τη μοναξιά και τον κλήρο της να κλείσει με τον θάνατό της τον κύκλο των Λαβδακιδών. Αγαπώ πολύ αυτή την τραγωδία κι από τη στιγμή που ξεκίνησα να τη μεταφράζω, ευχόμουν να αρχίσει ως αίνιγμα και ως αίνιγμα να τελειώσει».

Με δικούς του μεταφρασμένους στίχους από τη «Νέκυια» κλείνουμε το αναθηματικό μας σημείωμα στη νωπή μνήμη του Δημήτρη Μαρωνίτη: «Ο θάνατός σου θα σε βρει απόμακρο απ' τη θάλασσα, ήσυχος και γλυκός. Τέτοιος θα ρθει, για να σε σβήσει/σε βαθιά, μεστά γεράματα, και γύρω σου οι λαοί/όλοι θα ζουν ευτυχισμένοι». Ευτυχισμένοι και όσοι θα μελετούν τα έργα ζωής του αθάνατου Φιλολόγου.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Δημήτρης Μαρωνίτης, Σπαράγματα

Απόσπασμα της βδομάδας //

Η ποίηση δεν είναι, όπως νομίζουν μερικοί, ανέξοδη: για να περάσει στην ψυχή μας, τρώει το κορμί μας // Επιμελείται η **Μαρία Μηνά**

Φυλακές και κλουβιά

Σε μια εποχή, όπως η δική μας, όταν την ιστορία την παράγουν οι μηχανές με τα ανθρώπινα εξαρτήματά τους, σε τι μπορεί πια να χρησιμεύσει η φωνή του ποιητή;

Σε μια χώρα φτωχή και μικρή, όπως η δική μας, όπου γη, θάλασσες και άνθρωποι μεταβάλλονται στους ηλεκτρονικούς εγκεφάλους των μεγάλων σε προγράμματα της πολεμικής οικονομικής και τουριστικής τους πολιτικής, τι να περισώσουν οι λίγες λέξεις του ποιητή, που τις περισυλλέγει με τις διάχυτες του αισθήσεις;

Σε μια ώρα τόσο κρίσιμη, όπως αυτή του τόπου μας σήμερα, όταν ο επιούσιος λόγος πληρώνεται πολύ ακριβά, γιατί ο ποιητής με τη φωνή του να επισημοποιεί και τη δική μας και τη δική του ένοχη επιβίωση;

Τα τρία αυτά αφελή ερωτήματα μπαίνουν εδώ, όχι για να εξάψουν το επιδερμικό άγχος των ψευδαισθητών, μήτε για να υποδείξουν τη λύση της μεταφυσικής χαύνωσης, αλλά για να ορίσουν τρία είδη από φυλακές, μέσα στις οποίες ζουν οι άνθρωποι του αιώνα μας, είτε το καταλαβαίνουν είτε όχι.

Η πρώτη διαθέτει ακόμη πολλές ανέσεις και τόσο διακοσμημένες πηγές, που δύσκολα ξεχωρίζει κανείς την αληθινή κραυγή από την κερδοσκοπία

και τη διαφήμιση. Η δεύτερη παγίδα μάς είναι πιο γνώριμη, αφού μας τύλιξε στα δίχτυά της εδώ και αρκετά χρόνια. Το τωρινό μας όμως κελί είναι το τρίτο - σ' αυτό ζούμε την ιστορία, δική μας και των άλλων, σ' αυτό αγρυπνούμε και λατρεύουμε τον καθαρό αέρα και το νερό.

Κι όμως δεν έλειψαν εκείνοι που, με τα μάτια ανοιχτά και το μυαλό ξεμέθυστο, φώναζαν και φωνάζουν πόσο εύκολα περνά κανείς από την πρώτη στη δεύτερη, κι από τη δεύτερη στην τρίτη φυλακή. Βλέποντας γύρω τους τον χώρο ολοένα να στενεύει και να κλείνει, χρησιμοποίησαν από νωρίς μια γλώσσα συνθηματική και προειδοποιητική, τη γλώσσα των φυλακισμένων: Χτύπησαν πόρτες κλειστές, έγραψαν στους τοίχους σημαδιακές ημερομηνίες, δοκίμασαν τα βιολογικά τους ανακλαστικά: αν τους δίνει ακόμη ο ήλιος τη σταγονομετρική του αισιοδοξία, αν δεν τους παραλύει το μυαλό η νύχτα με τους μηχανοκίνητους εφιάλτες της, αν διατηρούν τα όνειρά τους το οξύ και απειλητικό τους νόημα, αν μένει ακόμη η μνήμη τους συλλογισμένη και σκληρή, καθυστερώντας σ' ό,τι καλό ή κακό είπαν ή έκαναν οι πεθαμένοι μας και οι ζωντανοί μας. Ρωτούσαν και ρωτούν με ποιο δικαίωμα και ποιοι είναι αυτοί που τους αρπάζουν το καθημερινό τους φαγητό, τον ύπνο και τον έρωτα, στο όνομα της ιστορίας, με τα φαντάσματα του παρελθόντος ή με

τα οράματα του μέλλοντος.

Κι ο ποιητής; Εξαρτάται από το είδος της φυλακής που βρέθηκε. Από το αν ο τόπος του τον είχε ασκήσει στη συνθηματική αυτή γλώσσα των φυλακισμένων. Από το αν ο ίδιος είχε την ειλικρίνεια, το θάρρος και την τέχνη να πάει τη γλώσσα αυτή ακόμη πιο πέρα και πιο βαθιά. Από το αν λειτούργησαν καλά τα βιολογικά του ανακλαστικά.

Δεν έλειψαν οι ποιητές και στον δικό μας τόπο. Είναι δουλειά των γραμματικών της ποίησής μας να μελετήσουν αν και πώς βλάστησε και ως πού έφτασε η συνθηματική αυτή γλώσσα μέσα στη νεοελληνική ποίηση. [...]

(από το κείμενο «Υπεροψία και μέθη. Ο ποιητής και η Ιστορία», «Δεκαοκτώ κείμενα», Κέδρος 1970, σελ. 135-136)

Η ποίηση δεν είναι, όπως νομίζουν μερικοί, ανέξοδη: για να περάσει στην ψυχή μας, τρώει το κορμί μας. Σ' αντίλλαγμα μας φανερώνει τις άδηλες αναλογίες του κόσμου - του σημερινού κόσμου, εννοώ. Μας οδηγεί μέσα από το αγεωμέτρητο χάος, στη γεωμετρία της ζωής, που είναι η αποφασισμένη μοίρα του ανθρώπου.

(από το κείμενο «Διονύσιος Σολωμός, Οι εποχές του Κρητικού», 1975)

[...] Οι λέξεις μάς εκδικούνται. Η λέξη φιλολογία είναι πιο αγαπητική από τη λέξη λογοτεχνία. Διαθέτει φιλότιπα. Δείχνει μια αισθηματική σχέση με τον λόγο. Ο όρος λογοτεχνία είναι μάλλον τεχνοτροπικός και λιγότερο στραμμένος προς αυτή την κατεύθυνση: λιγότερο αισθηματικός και αισθησιακός από τον όρο φιλολογία. Οι ιδρυτές όμως της φιλολογίας, οι αλεξανδρινοί γραμματικοί, κάνουν και τα δύο: και φιλολογία και λογοτεχνία. Μεταφράζουν επίσης. Άρα δεν μπαίνει το δίλημμα: ή το ένα ή το άλλο. Ο Καλλιμάχος είναι ίσως το κορυφαίο παράδειγμα.

Από την άλλη, ίσως φταίει το εκπαιδευτικό μας σύστημα: η φιλολογία έχει δικαίως διαβληθεί ως σχολαστική μέθοδος προσέγγισης ενός κειμένου αρχαίου. Η φιλολογική μέθοδος έχει αντιδιασταλεί με τη μέθοδο που χρησιμοποιούμε όταν προσεγγίζουμε ένα σύγχρονο ή παλαιότερο κείμενο για να αναγνωρίσουμε τη λογοτεχνική του υφή, το ύφος, το ήθος του ή οτιδήποτε άλλο θα κατατάσσαμε στην κατηγορία της λογοτεχνίας. Επιμένω ότι είναι καλό να μην ξεχνάμε το εξής: όταν διαβάζουμε και προσλαμβάνουμε τη λογοτεχνία, υπάρχει πάντα ένας καθοριστικός συντελεστής τεχνολογικός. Αν δεν τον υπολογίσουμε, τότε διαβάζουμε και γράφουμε στον αέρα.

(Από συνέντευξη με τον Γιάννη Παπαθεοδώρου, περ. «Το δέντρο», τχ. 205-206, Οκτώβριος 2015)